

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalářské kombinované studium
2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Alexandr Brener

Problematika mladistvých obviněných ve vazební věznici
Praha Ruzyně

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Jaromír Rémiš

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined (Part time) Studies
2009 - 2012

BACHELOR THESIS

Alexandr Brener

The issue of juvenile accused in custodial prison
Prague Ruzyne

Prague 2012

The bachelor thesis work supervisor:
Mgr. Jaromír Rémiš

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v bakalářské práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Novém Bydžově dne 21. 3. 2012

Alexandr Brener

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Jaromíru Rémišovi za všechny cenné rady a připomínky, které mi byly přínosem při zpracování práce.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na rozbor nejčastěji páchaných trestných činů mladistvými obviněnými, kteří za spáchané protiprávní jednání byli ve výkonu vazby ve Vazební věznici Praha Ruzyně. Předložená práce se člení na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část je zaměřena na popis historie, vývoje a organizační struktury vězeňství v České republice. Byly vymezeny nejvýznamnější pojmy týkající se problematiky mladistvých obviněných a objasněna specifika jejich trestné činnosti. Následně byl vysvětlen význam Probační a mediační služby jako nástroje dohledu nad mladistvými obviněnými a jako prostředku k zajišťování odborného vedení a pomoci v průběhu výkonu vazby.

Praktická část je věnována analýze trestné činnosti mladistvých, které se nejčastěji dopustili ve sledovaném období 2008-2011. Byl rozebrán průběh přijetí mladistvých obviněných ve výkonu vazby Vazební věznice Praha Ruzyně, dále jaké byly nejčastější faktory ovlivňující jejich trestnou činnost. K analýze těchto dat bylo využito statistiky z vnitřních podkladů o mladistvých obviněných z Vazební věznice Praha Ruzyně pro následné zpracování tabulek a grafů.

V bakalářské práci byly blíže objasněny a rozebrány trestné činy mladistvých delikventů, kterých se dopustili za poslední čtyři roky. Analýzou bylo prokázáno, že mladiství obvinění, kteří byli ve výkonu vazby Vazební věznice Praha Ruzyně se dopouštěli v největší míře trestného činu krádeže. Následně byl proveden rozbor se zaměřením na příčiny a důvody protiprávního jednání mladistvých.

Klíčové pojmy

mladistvý obviněný, vazební věznice, věznice, trestný čin, výkon vazby, krádež, vloupání.

Annotation

The thesis is focused on analyzing the most frequently committed by juveniles accused of crimes who have committed the offenses were in custody at Remand Prison Prague Ruzyne. The present work is divided into theoretical and practical part.

The theoretical part focuses on the description of the history, development and organizational structure of the prison system in the Czech Republic. They have been drawn the most important concepts concerning the issue of juvenile defendants and explained the specifics of their crime. Subsequently, it was explained the meaning of the Probation and Mediation Service as a machine-accused juvenile supervision and as a means of providing guidance and assistance during custody.

The practical part is devoted to the analysis of juvenile delinquency, which is most often committed in the period 2008-2011. He dismantled the course of adoption of juvenile accused in custody Remand Prison Prague-Ruzyň them, then what were the most common factors affecting their criminal activities. The analysis of these data were used internal documents to accuse the juveniles from Prague Ruzyne Remand Prison for subsequent processing of tables and graphs.

The thesis has been further clarified and discussed crime Juvenile delinquents-tion, they have committed over the last four years. The analysis has shown that juveniles accused who were in custody Remand Prison Prague Ruzyne have committed the greatest crime of theft. He was subsequently analyzed for causes and reasons adolescents infringement.

Key words

teen accused, detention centers, prisons, crime, custody, theft, burglary.

Obsah

ÚVOD.....	- 8 -
TEORETICKÁ ČÁST.....	- 10 -
1. HISTORIE VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	- 10 -
1.1 Vývoj vězeňství v České republice.....	- 10 -
1.2 Základní informace o Vězeňské službě České republiky	- 12 -
1.2.1 Úkoly a poslání Vězeňské služby České republiky	- 14 -
1.3 Organizační struktura Vězeňské služby České republiky	- 14 -
1.3.1 Organizační jednotky Vězeňské služby ČR.....	- 16 -
1.4 Základní pojmy	- 18 -
1.4.1 Nový trestní zákoník	- 20 -
1.5 Vývoj kriminality mladistvých v České republice	- 21 -
1.6 Odpovědnost mladistvých obviněných.....	- 21 -
1.7 Struktura kriminality mladistvých	- 22 -
1.8 Specifické znaky páchaní trestné činnosti mladistvých.....	- 24 -
1.9 Postavení mladistvého obviněného v řízení v trestních věcech.....	- 25 -
1.10 Zásady přijímání mladistvých obviněných do výkonu vazby.....	- 27 -
1.10.1 Specifika umístování mladistvých ve výkonu vazby	- 28 -
1.10.2 Zacházení a adaptabilita mladistvých obviněných ve výkonu vazby - 29 -	
1.10.3 Potřeby mladistvých obviněných ve výkonu vazby	- 29 -
1.10.4 Duchovní a sociální služby	- 32 -
1.10.5 Výchovná opatření	- 32 -
1.10.6 Ochranná opatření	- 33 -
1.10.7 Trestní opatření.....	- 34 -
1.11 Ukládání kázeňských trestů a odměn.....	- 35 -
1.11.1 Kázeňské tresty.....	- 35 -
1.11.2 Kázeňské odměny.....	- 37 -
1.12 Význam a činnost Probační a mediační služby.....	- 37 -
1.13 Příprava na výkon trestu mladistvých obviněných	- 39 -
PRAKTICKÁ ČÁST	- 40 -
2. PROBLEMATIKA MLADISTVÝCH OBVINĚNÝCH VE VAZEBNÍ VĚZNICI PRAHA RUZYNĚ.....	- 40 -
2.1 Poslání a hlavní úkoly organizační složky Vazební věznice Praha Ruzyně.....	- 40 -
2.1.1 Oddělení mladistvých obviněných ve Vazební věznici Praha Ruzyně.....	- 41 -
2.2 Zacházení s mladistvými obviněnými přijatými do výkonu vazby	- 41 -
2.2.1 Preventivní výchovné aktivity pro mladistvé obviněné	- 43 -
2.2.2 Psycholog u mladistvých obviněných	- 43 -
2.2.3 Speciální pedagog u mladistvých obviněných	- 44 -
2.3 Přehled nejčastěji páchané trestné činnosti mladistvých obviněných ...	- 45 -
2.3.1 Trestný čin krádeže § 205 TZ	- 45 -
2.3.2 Trestný čin loupeže § 173 TZ	- 46 -

2.3.3 Trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu § 284 TZ	- 47 -
2.3.4 Trestný čin znásilnění § 185 TZ.....	- 48 -
2.4 Analýza nejčastěji spáchaných trestných činů mladistvými obviněnými.....	- 49 -
2.5 Nejčastější faktory trestné činnosti mladistvých obviněných.....	- 54 -
ZÁVĚR.....	- 58 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 62 -
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	- 66 -

ÚVOD

Téma bakalářská práce bylo zvoleno z oblasti českého vězeňství, jako posledního možného nápravného prostředku nebo jako fungující organizace s velmi složitou hierarchií. Důvodem pro volbu tohoto tématu mi byla dvanáctiletá praxe ve dvou vazebních věznicích. Proto jsem se rozhodl zaměřit se na mladistvé obviněné, se kterými jsem byl v úzkém kontaktu ve výkonu služby a měl jsem možnost mladistvé obviněné více poznat. Specializoval jsem se na analýzu nejčastěji páchaných trestných činů mladistvými. Analýza byla zpracována za období 2008-2011 mladistvých delikventů, kteří byli ve výkonu vazby ve Vazební věznici Praha Ruzyně.

Cílem bakalářská práce bylo přiblížit současnou situaci ve vězeňství České republiky, charakterizovat specifika a potřeby mladistvých obviněných, proti nimž bylo zahájeno trestní stíhání. Zaměřil jsem se na analýzu nejčastěji páchané trestné činnosti rizikové mládeže, které se dopouštěli v letech 2008-2011 s následným rozborem příčin páchání protiprávního jednání.

Bakalářská práce se dělí na teoretickou a praktickou část. Úvodní část teoretické části byla věnována historii vězeňství a jeho vývoji na českém území od nejstarších záznamů v trestněprávní oblasti až po současnost. Byly vymezeny úkoly a poslání Vězeňské služby České republiky. Následně byla další část věnována vývoji kriminality v ČR, byla charakterizována specifika trestního řízení ve věcech mladistvých a zásady přijímání mladistvých delikventů do výkonu vazby. Potřeby mladistvých, výchovná opatření a adaptabilita mladistvých obviněných ve VV Praha Ruzyně byly objasněny v následující části práce.

Vykonávání dohledu nad mladistvými obviněným, poskytování pomoci a kontrola chování jsou stěžejními cíly výkonu Probační a mediační služby České republiky (dále jen „PMS“), která byla charakterizována jako důležitý článek nástroje urovnání trestněprávních konfliktů.

V praktické části bude realizován rozbor nejčastěji páchaných trestných činů, kterých se dopustili mladiství v posledních čtyřech letech a za něž byli zařazeni do výkonu vazby. Ze zpracovaných údajů bude prokázáno, že nejvíce se vyskytujícím protiprávním jednáním byl trestný čin krádeže. V další fázi bude navázáno na průzkum příčin a důvodů, které vedly mladistvé delikventy ke konání trestního jednání. Charakteristickým znakem mladistvé delikvence není jen nedokončený individuální a sociální vývoj jedince, ale zejména rodinné prostředí. Z výsledků rozboru bude dokázáno, že nejvyšší podíl mladistvých delikventů pochází z diagnostických ústavů, kde je nahrazována rodina a z problémových, dysfunkčních či nefunkčních rodin.

TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORIE VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

1.1 Vývoj vězeňství v České republice

Ve 2. polovině 13. století bylo věznění jako takové využíváno pro zajištění pouze podezřelých osob, kdy v tomto období nelze o věznění jako takovém hovořit jako o trestu.

Ustanovení prvních hrdelních soudů bylo ve městech v 15. – 16. století. V roce 1579 byl ustanoven trest smrti za čarodějnictví. Z tohoto období byly dochovány tzv. smolné knihy, do kterých bylo vpisováno vyznání na mučidlech. K velmi závažným a těžkým trestům smrti patřilo v tomto období lámání kolen. Je nutné podotknout, že z trestu smrti nebyly v žádném případě vyjmuty ani děti, které např. zavinily požár svoji nedbalostí. Vedle trestu smrti byly uplatňovány tresty mrzačení a také vystavování na pranýři před veřejností.

V letech 1772 -1773 byla vystavěna provinční věznice v Brně na cejlu, při ní sousedila i věznice na Špilbergu. V této době byl Špilberg jednou z nejvýznamnějších věznění v historii monarchie za vlády Josefy II. Velmi moderní věznicí této doby byla C. K. zemská věznice v Praze s kapacitou zhruba 1300 odsouzených.

Vězeňské systémy prošly v historii dalšími etapami vývoje. Jednou ze základních myšlenek, která se prosadila v 18. století byla specifikace uzavření vězňů o samotě na celách, v tomto případě se jednalo o tzv. režim samoty. Můžeme podotknout, že z dané myšlenky něco přetrvalo i do dnešní doby. Vazební věznice v České republice mají dodnes systém tzv. celový, avšak vě-

zeň není zcela sám. Na požádání vězeň může zůstat sám na cele za určitých podmínek vnitřního řádu věznice.

Počínaje rokem 1803 byl vydán zákoník o velmi těžkých zločinech a policejních přestupcích. V této době se objevily první příklady trestného činu. Žalář, který byl vykonáván doživotně nebo dočasně (6 měsíců až 20 let) se dělil na tři stupně: žalář, těžký žalář a nejtěžší žalář. Trestanci byli podle tohoto zákoníku drženi v samovazbách v okovech, dostávali pouze vodu a chléb, ob jeden den dostávali jedno teplé jídlo.

V roce 1854 byl vydán tzv. výpraskový patent, který byl základem trestního práva správního. Umožňoval místo věznění nebo k zaostření trestu věznění či tělesné potrestání. Počátkem roku 1885 byli trestanci propuštěni až na 3 roky a byli umísťovány do roboten a do donucovacích pracoven. Do roku 1865 vězeňství spadalo pod státní ministerstvo a poté bylo začleněno pod ministerstvo spravedlnosti. Byl vytvořen zvláštní úřad generální inspektora, avšak po dvou letech byl zrušen.

Zákon politických vězňů, který byl přijat v roce 1931 se zabýval určitými privilegii týkající se některých bodů, například stravy a oděvů a v určitých případech i zákazu nucených prací. V žádném případě nebyla omezována četba s korespondencí, mohlo se pohybovat i mimo cely a přijímaly se určité návštěvy. V následujících letech došlo k založení věznic v Hradci Králové a v Praze Ruzyni. V Československé republice byly postupně zřízeny určité polepšovací a vězeňské ústavy:

- k odpykávání trestů delší než 12 měsíců (5 mužských trestnic: Řepy, Valdice, Leopoldov, Plzeň, Mírov),
- polepšovny pro mladistvé (Mikulov, Košice),
- ženská trestnice (Řepy),
- trestní přechodový ústav pro trestance odpykávající si dvě třetiny trestu (Leopoldov),
- věznice krajských soudů pro vyšetřovance a trestance odpykávající si trest do jednoho roku (37 věznic),

- věznic okresních soudů pro trestané a vyšetřované s trestem od 12 hodin do jednoho měsíce (379 věznic).

Snahy o reformu ve vězeňství vyvrcholily v prvním desetiletí 20. století, které vycházely ze závěrů moderní teorie a zabezpečovacích zařízení. V této době se ukládaly tresty smrti za zločin velezrady a za čtyři zvláště těžké případy vraždy. Počátkem roku 1953 ministerstvo národní bezpečnosti se ujalo správy vězeňství. Rokem 1965 byl přijat zákon o výkonu trestu odnětí svobody, kde byly zrušeny pracovní tábory, a došlo ke změnám v podmínkách vězeňství. Po roce 1989 došlo k postupné reformě vězeňství, v zásadě se jednalo stanovení nových termínů, např. decentralizace¹, depolitizace², demilitarizace³ a dále docházelo k humanizaci v českém vězeňství.

1.2 Základní informace o Vězeňské službě České republiky

Vězeňská služba České republiky (dále jen „Vězeňská služba ČR“) byla zřízena zákonem České národní rady ve smyslu § 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o vězeňské službě“). Vězeňská služba zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody v rozsahu stanoveném zákonem⁴, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a bezprostřední blízkosti střežených objektů, ochranu správě soudů a státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti.

Vězeňská služba je organizační složkou státu a hospodaří s jeho majetkem, neboť jej potřebuje k výkonu svých povinností a úkolů. Respektuje právní řád, usiluje o ochranu společnosti nejen izolací pachatelů trestné činnosti,

---

¹ posílení pravomoci ředitelů věznic

² o vězeňství nebude rozhodovat žádná ideologie, politická strana nebo třídní nenávisť

³ nedojde ke kopii vojenského režimu

⁴ zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

ale i tvorbou podmínek pro integraci odsouzených osob po propuštění z výkonu trestu a jejich následné úsilí o převzetí odpovědnosti za svůj život občana dodržujícího zákony.

V České republice je v současné době zřízeno 39 věznických zařízení, z toho 29 věznic a 10 vazebních věznic⁵. Z listiny Základních práv a svobod, českého právního řádu a doporučení Rady Evropy⁶ jsou stanoveny základní principy zacházení s vězni:

- se všemi osobami musí být zacházeno s ohledem na jejich lidská práva a důstojnost,
- důstojný a humánní výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby,
- věznice musí zajišťovat bezpečí celé společnosti stejně jako vězňům a vězeňskému personálu.

Vězeňskou službu řídí ministr spravedlnosti prostřednictvím generálního ředitele, kterého jmenuje a odvolává. Generální ředitel odpovídá za činnost Vězeňské služby ministrovi, právní úkony jménem státu činí za Vězeňskou službu generální ředitel.

Vazební věznice a věznice zřizuje a ruší ministr spravedlnosti, jejich činnost řídí ředitelé věznic jmenovaní a odvolávaní generálním ředitelem Vězeňské služby. Ředitelé vazebních věznic, věznic a dalších organizačních článků Vězeňské služby jsou oprávněni jednat a činit právní úkony ve všech směrech kromě záležitostí, které patří do pravomoci rozhodnutí ministra nebo generálního ředitele, jak ukládá zákon o vězeňské službě.

---

⁵ informační systém Vězeňské služby ČR

⁶ Dokument sepsala delegace Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (CPT), rok 2006.

1.2.1 Úkoly a poslání Vězeňské služby České republiky

Základními cíly Vězeňské služby je správa a střežení vazební věznice a věznice v místech výkonu správy soudnictví a v bezprostřední blízkosti střežených objektů. Střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody prostřednictvím programů zacházení soustavně působící na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody. Obdobně působí na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich nekonfliktní způsob života po propuštění. Vězeňská služba zabezpečuje úkoly při předcházení a odhalování trestní činnosti osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody.⁷

Z dalších úkolů provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, dále vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob, které jsou ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Zabezpečuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství či na jiných místech činnosti soudů a ministerstva spravedlnosti. V rozsahu zákona zabezpečuje výkon pravomoci soudů a státních zastupitelství, vede evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na celém území České republiky.

1.3 Organizační struktura Vězeňské služby České republiky

Organizační strukturu Vězeňské služby tvoří vězeňská stráž, justiční stráž, správní služba a pověřené orgány Vězeňské služby.

Vězeňská služba střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice. Její pravomoc

---

⁷ zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, v platném znění

vyplývá z § 2 zákona o vězeňské službě. Může být povolána k plnění úkolů justiční stráž, kdy střeží budovy soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v soudních budovách, v budovách státních zastupitelství, na jiných místech činnosti soudů, na místech Ministerstva spravedlnosti a to vše v rozsahu, který ukládá zákon o vězeňské službě v § 3. Je-li justiční stráž dočasně povolána k plnění úkolů vězeňské stráž, střeží vazební věznice a věznice pro místní výkon trestu, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu odnětí svobody. Na uvedených místech zajišťuje pořádek a kázeň stanovený zákonem.

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů⁸ a zabezpečuje nejen organizační, ekonomickou, výchovnou činnost, ale i odbornou a zdravotnickou službu. Její funkce je zajišťována zaměstnanci a příslušníky Vězeňské služby. Příslušníci ve správní službě mohou být pověřeni plněním úkolů vězeňské stráž. Příslušníci v justiční stráž mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů vězeňské stráž v místech výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody jen ve zvláštních případech za podmínky, nemůže-li vězeňská stráž zajistit vlastními prostředky pořádek a bezpečnost v těchto místech, a to pouze se souhlasem ministra spravedlnosti České republiky.

Pověřené orgány Vězeňské služby mají postavení policejního orgánu v řízení o trestných činech příslušníků Vězeňské služby.

---

⁸ zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění

1.3.1 Organizační jednotky Vězeňské služby ČR

V čele organizačních jednotek stojí ředitelé, které jmenuje a odvolává generální ředitel Vězeňské služby České republiky. Organizačními jednotkami jsou:

1.3.1.1 Generální ředitelství

Generální ředitelství řídí Vězeňskou službu ČR, organizuje a kontroluje činnost ostatních článků organizace Vězeňské služby. Generální ředitelství se člení na odbory, které v rámci své působnosti metodicky řídí a kontrolují činnost odborných úseků v organizačních jednotkách Vězeňské služby, získané poznatky analyzují a navrhují potřebná opatření.

1.3.1.2 Vazební věznice

Vazební věznice zabezpečují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel pro výkon vazby (§ 67 a § 381 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění – dále jen „trestní řád“) a aby byla vykonávána v souladu s právními předpisy (zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „zákon o výkonu trestu“). Výkon vazby je vykonáván jak v klasickém celovém, tak ve zmírněném režimu. Ve zmírněném režimu se obvinění mohou v určeném čase volně pohybovat a stýkat se s ostatními obviněnými umístěnými v tomto oddělení.

1.3.1.3 Věznice

Vězeňská služba České republiky disponuje celkem 39 vězeňskými zařízení, z toho 10 vazebními věznicemi a 2 speciálními zařízeními pro mladistvé (Opava, Všehrady) a 3 věznicemi pro ženy (Světlá nad Sázavou, Praha Řepy,

Přílepy⁹). Věznice zabezpečují, aby trest odnětí svobody byl vykonáván v souladu se zákonem¹⁰ a současně dozírají na plnění povinností, které vyplývají v souvislosti s výkonem trestu. Věznice zřizuje a ruší ministr spravedlnosti. Podle právní úpravy diferenciací výkonu trestu odnětí svobody účinné od 1. 1. 2000 se věznice člení podle míry vnější ostrahy, podle zajištění bezpečnosti a způsobu uplatňování resocializačních programů do čtyř základních typů od nejmírnějšího po nejpřísnější, a to na věznice:

- a) s dohledem,
- b) s dozorem,
- c) s ostrahou,
- d) se zvýšenou ostrahou.

Vedle základních typů věznic se zřizují zvláštní věznice pro mladistvé a pro ženy. V rámci jedné věznice mohou být zřízena oddělení různých základních typů za podmínek, že nebude ohrožen účel výkonu trestu.

1.3.1.4 Institut vzdělávání

Institut vzdělávání Vězeňské služby je vzdělávacím zařízením Vězeňské služby s celorepublikovou působností. Zabezpečuje zvyšování odborné úrovně zaměstnanců a profesní přípravu příslušníků Vězeňské služby.

Na základě potřeb a požadavků Vězeňské služby provádí Institut vzdělávání výzkum v oboru penologie, jehož výsledky a vědecké poznatky jsou využívány k naplnění výkonu vazby a výkonu trestu. Institut vzdělávání Vězeňské služby sídlí ve Stráži pod Ralskem.

---

⁹ Nově vzniklá věznice od 1. 1. 2012.

¹⁰ zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

1.4 Základní pojmy

Základní vymezení pojmů vyjadřuje úzkou vazbu na zákonné normy, upravující výkon vazby ve vztahu k mladistvým obviněným, definici trestného činu a činnosti Probační a mediační služby týkající se mladistvých obviněných.

Mladiství

Podle zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví a věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“) se rozumí mladistvým¹¹ ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.

Odpovědnost mladistvého

Vychází z § 5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který uvádí, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti pro rozpoznání jeho nebezpečnosti pro společnosti nebo nemohl ovládat své jednání, není za trestní čin trestně odpovědný.

Trestný čin

„Čin je trestný, jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán.“¹² Trestné činy se s účinností nového zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“ nebo „trestní zákoník“) dělí na přečiny a zločiny.

Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, za které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do nepřevyšující pět let

---

¹¹ § 2 písm. d) zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví a věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹² § 1 zákona č. 40/2010 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou přečiny tj. úmyslné trestné činy se sazbou trestu odnětí svobody převyšující pět let. Zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, za které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně 10 let.

Kriminalita

Pojem kriminalita vystihuje veškerou trestnou činnost dospělých i osob, kteří nemají trestní odpovědnost. Kriminalita patří mezi závažné sociálněpatologické jevy, které narušují harmonický vývoj společnosti a lidského soužití. Je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivá. Kriminalita působí společnosti i státu značné materiální škody, způsobuje jednotlivým obětem škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry.¹³

Riziková mládež

Osoby do 18 let věku, u nichž je zvýšené riziko sociálního selhání nebo-li kriminálního chování, závislosti na nealkoholických drogách, alkoholu, sebevražedného jednání, těhotenství před dosažením hranice plnoletosti, těmi se rozumí riziková mládež.

Vazba

Vazbou se rozumí vážný zásah do občanských práv a svobod zaručených ústavou (§ 8 Listina základních práv a svobod). „Vazba je institutem trestního řízení, je to procesní úkon, kterým se zajišťuje osoba obviněného pro účel trestního řízení a výkonu trestu.“¹⁴ Do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání.

---

¹³ Novotný, O., Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 20-21

¹⁴ více § 67 odst. 1 zákona č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

1.4.1 Nový trestní zákoník

Od 1. ledna 2010 vstoupil v účinnost nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“). Nový trestní zákoník zná všechny tresty tak, jak byly obsaženy v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákon“) z roku 1961, který platil do konce roku 2009. V zásadě nový trestní zákoník klade větší důraz na ochranu života, majetku a dalších individuálních práv, když tyto zájmy staví před zájmy společnosti a státu. Zcela upouští posuzování společenské nebezpečnosti daného činu. Zákon výslovně stanovil, že i když se pachatel dopustí trestného činu, lze vůči němu trestní odpovědnost a s tím spojené důsledky uplatňovat jen tehdy, pokud jde o natolik společensky škodlivý případ, že ho nelze vyřešit podle jiného právního předpisu (např. v přestupkovém řízení). Tento fakt lze převést následně: v podstatě společenská nebezpečnost byla nahrazena společenskou škodlivostí.

Hlavními novinkami a přínosy zavedením nového trestního zákoníku byla změna systematiky trestního zákoníku. Uspořádání zákoníku bylo zvoleno podle výstižnosti závažnosti chráněných zájmů podle požadavků moderní společnosti. Podstatnou změnou bylo nové rozdělení trestných činů na zločiny a přečiny. Tato změna se promítá i do trestního řízení. U zločinů je vedeno standardní trestní řízení, u přečinů převažují zrychlené formy řízení, odklony a alternativní řešení, včetně širokého uplatnění prostředků probace a mediace. Další podstatnou změnou bylo zpřísnění postihů za nejzávažnější trestné činy proti životu a zdraví a některých trestných činů proti svobodě a proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (např. loupež, znásilnění). Posílením alternativních trestů¹⁵ bylo jednou z hlavních nových změn a za účelem postihu méně závažné trestné činnosti, neboť často je účinnější než vězení. Nový trestní zákoník vychází z přesvědčení a snahy o větší vyváženost prevence a represe v oblasti trestní politiky.

---

¹⁵ Např. obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz činnosti. Nově se zavádí alternativní trest domácího vězení či zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce až do deseti let.

1.5 Vývoj kriminality mladistvých v České republice

Historie evidence kriminality mládeže v Československu sahá do 18. století. V systematických statistických řadách začala být evidována od 60. let 20. století s několika vzestupy. První větší růst proběhl v letech 1963 – 1971, v osmdesátých letech byla trestná činnost mladistvých poměrně stabilní, činila 15% celkové kriminalit, podíl pachatelů do 18 let dosahoval zhruba 13% všech pachatelů.¹⁶ Legislativní změnou v roce 1990 došlo k významnému přelomu a byla zrušena kategorie přečinů. Značná část společensky závažných skutků byla přesunuta do kategorie přestupků. V 90. letech došlo k výraznému nárůstu kriminality spáchané mladistvými. Každý pátý objasněný kriminální skutek byl spáchán mladistvým. V roce 1996 přišel více než stoprocentní nárůst, bylo stíháno zhruba 23 000 pachatelů mladších 18 let z celkového počtu stíhaných osob. Rok 1997 zaznamenal pokles trestných činů cca o 3 500 a v následném roce 1998 došlo opět ke klesající tendenci, bylo o 2 400 trestných činů méně. Klesající tendence pokračovala do roku 2007, kdy v tomto roce bylo zaznamenáno na 8 000 provinění mladistvých. Roky 2008-2010 byly ve znamení ústupu evidence kriminality mladistvých.

1.6 Odpovědnost mladistvých obviněných

Stěžejní zákon¹⁷ upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Cílem tohoto zákona o mladistvých se sleduje, aby se na toho, kdo se protiprávního činu dopustil, užilo takových opatření, která účinně přispějí k tomu, aby se nadále protiprávního páchaní činu zdržel a snažil se najít společenské uplatnění odpo-

---

¹⁶ Zoubková, I., Kontrola kriminality mládeže, Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2002. s 16-17

¹⁷ více § 1 č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví a věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

vídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji. Současně aby přispěl podle svých sil a schopností k odčinění újmy, která vznikla jeho protiprávním jednáním a v zásadě musí být řízení vedeno takovým způsobem, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchání těchto činů.

1.7 Struktura kriminality mladistvých

Strukturu kriminality mladistvých a mladých dospělých podle obžaloby z trestného činu (nově i přečinu¹⁸) lze uvést následovně v pořadí, v jakém jsou nejčastěji páchány¹⁹:

- 1) krádež
- 2) poškození cizí věci
- 3) porušování domovní svobody
- 4) výtržnictví
- 5) loupež
- 6) neoprávněné užívání cizí věci
- 7) ublížení na zdraví
- 8) podílnictví
- 9) vydírání
- 10) 10 - 11. pohlavní zneužívání
- 11) 10. - 11. podvod

Pro věkové kategorie mladistvých obviněných je naprostou převažující formou kriminálního chování majetková trestná činnost. V posledních letech se jedná o tyto činy (následně jsou v pořadí od nejvíce frekventovaných po méně četné činy²⁰):

---

¹⁸ od účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů – 1. 1.2010

¹⁹ Matoušek, O.; Kroftová, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 48

²⁰ tamtéž s. 51

- krádeže věcí z motorových vozidel,
- krádeže motorových vozidel,
- podvody,
- krádeže jízdních kol,
- vloupání do víkendových chat,
- vloupání do bytů,
- zpronevěra,
- krádeže v bytech, bez vloupání,
- vloupání do obchodů,
- vloupání do restaurací.

Násilné činy jinak trestné nebo provinění (v době platného trestního zákona do 31. 12. 2009) a následně trestné činy nebo přečiny měly v celkovém objemu u mladistvých zhruba desetkrát menší častost než kriminalita majetková. Nejčtenějšími typy násilné kriminality jsou úmyslné ublížení na zdraví a loupež. Mravnostní kriminalita je v celkovém počtu činů jinak trestných činů nebo provinění (v době platného trestního zákona do 31. 12. 2009) a následně trestné činy nebo přečiny mladistvých padesátkrát méně častá než kriminalita majetková. Nejčastějším typem mravnostního činu jinak trestného nebo provinění (v době platného trestního zákona do 31. 12. 2009) a následně trestné činy nebo přečiny je pohlavní zneužívání.²¹ Na statistiky kriminality mladistvých je třeba pohlížet opatrně, neboť mnohá spáchaná provinění zůstávají neohlášená, řada těch, která ohlášena byla, nejsou zaznamenána, neboť nedošlo k odsouzení mladistvého pachatele.

---

²¹ Matoušek, O.; Kroftová, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998., s. 39-40

1.8 Specifické znaky páchání trestné činnosti mladistvých

Charakteristickým znakem mladistvé delikvence je obzvláště nedokončený individuální a sociální vývoj. Mladiství obvinění přicházejí do výkonu trestu obvykle sociálně zanedbaní, s neúplným základním vzdělání nebo se sníženým intelektem. V těchto osobách jsou zakořeněny chybné návyky v pracovní, společenské a kulturní oblasti. „Trestná činnost této skupiny společnosti je velmi nebezpečná a impulsivní, která je ovlivněna mnoha faktory, které se vzájemně prolínají a podmiňují se.“²² Jedná se např. o tyto faktory: dědičnost (genetická zakotvenost lidského chování souvisí s osobnostními vlastnostmi, postoji a zájmy jednotlivce) a pohlaví (trestná činnost častěji páchají muži než ženy v poměru 4:1²³).

Trestná činnost mladistvých obviněných je věkem pachatelů výrazně vymezena jeho somatickým a psychickým vývojem, zkušenostmi a vlastnostmi. Výrazným negativním společenským jevem, který představuje předobraz budoucí kriminality dospělých pachatelů, můžeme taktéž nazvat trestnou činností mladistvých. Mezi dospělými a mladistvými pachateli se projevují různé způsoby a zvláštnosti, které byly popsány následovně:²⁴

- výběr předmětu zájmu u mladistvých je určován jinými hodnotami než u dospělých pachatelů,
- trestná činnost mladistvých je páchána se spolupachateli nebo v partě,
- u mladistvých bývá příprava ke spáchání deliktu nedokonalá, nepromyšlená,
- mladí pachatelé mnohdy používají neúměrného násilí, chování na místě činu vykazuje znaky vandalismu (např. v případě vloupání používání sprejů na stěny a dveře),

---

²² Matoušek, O.; Kroftová, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 26

²³ tamtéž s. 28

²⁴ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 159-161

- mladiství jsou častěji pod vlivem návykových látek nebo pod vlivem alkoholu,
- trestná činnost mládeže je páchána obvykle opakovaně v blízkosti jejich bydliště,
- o přípravě trestné činnosti nebo již o spáchané mladiství často hovoří pře svými vrstevníky,
- mladiství nepoužívají zpravidla zahlazování stop, utajování činu, vyhrožují svědkům použitím násilí,
- věci získané trestnou činností velmi brzy po spáchání skutku jsou rozdělovány mezi její členy finanční prostředky se utrácejí společně,
- pachatelé mladistvého věku často odcizují věci, které se jim s ohledem na jejich věk líbí nebo je momentálně potřebují (motocykly, vozidla, mobilní telefony, značkové oblečení, cigarety, alkohol),
- mladiství pachatelé jednájí více emotivně než rozumově, páchají trestnou činnost apod.

1.9 Postavení mladistvého obviněného v řízení v trestních věcech

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje způsob zacházení s dětmi a mladistvými, kteří se dopustili kriminálního jednání. Důraz je především kladen na preventivní opatření, na odčinění újmy, která vznikla jeho protiprávním jednáním či na zapojení mladistvého pachatele do procesu odčinění újmy. Tento zákon upřednostňuje výchovné a léčebně ochranné prvky nápravy a určuje dominantní postavení speciálních soudů a mládeže, posílení úlohy orgánu sociálně právní ochrany dětí a Probační a mediační služby ČR.

Mladistvému obviněnému v případě, že byl soudem shledán vinným, neukládá se mu trest, ale tzv. opatření. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže rozlišuje tyto tři druhy opatření:

- výchovná opatření,
- ochranná opatření,
- trestní opatření.

V souladu se zákonem o soudnictví ve věcech mládeže je třeba v řízení proti mladistvým dbát na průběh vyšetřování takovým způsobem, aby projednávání i rozhodování jejich trestných činů bylo svěřováno kompetentním osobám. Tyto osoby by měli zaručit svoji znalostí otázek souvisejících s výchovou mládeže splnění výchovného účelu řízení. Orgány činné v trestním řízení postupují ve spolupráci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) a s Probační a mediační službou ČR.

Řízení s mladistvými se koná u soudu, v jehož obvodu mladistvý obviněný bydlí, nemá-li stálé bydliště, poté se koná příslušný soud v obvodu, kde se zdržuje nebo pracuje. V případech, kdy nelze žádné takové místo zjistit, koná řízení soud pro mládež v obvodu, kde čin vyšel najevo. Při jednání s mladistvými se musí s přihlédnutím k jejich věku a duševní vyspělosti postupovat tak, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen.

Mladistvý má právo na zacházení přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu. Musí mít obhájce od okamžiku, kdy proti němu byly provedeny úkony podle trestního řádu včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných. Mladistvého je oprávněn zastupovat jeho zákonný zástupce, zvolit mu obhájce, činit za něho návrhy a podávat žádosti, opravné prostředky. Je též oprávněn zúčastnit se těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit mladistvý.

Při výslechu obviněného mladistvého je nutno postupovat ohleduplně a šetřit jeho osobnost. O zahájení trestního stíhání mladistvého je třeba bez zbytečného odkladu informovat též jeho zákonného zástupce, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační službu ČR. O hlavním líčení a veřejném zasedání je třeba vyrozumět též příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Státní zástupce musí být i při veřejném zasedání vždy pří-

tomen. Soud pro mládež přihlédne při svém rozhodování také k okolnostem, které vyplývají ze zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého a jeho aktuální životní situaci. Nestanoví-li zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat.²⁵

1.10 Zásady přijímání mladistvých obviněných do výkonu vazby

Přijímání a umístování obviněných se řídí vyhláškou č. 109/2004 Sb., řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „řád výkonu vazby“) ustanovením § 5 citovaného zákona. K přijetí obviněného do vazby je nutný písemný příkaz, který musí „obsahovat údaje potřebované k rozhodnutí o umístění obviněného“²⁶ (zejména z něj musí být patrný důvod vazby), rodné číslo a státní občanství obviněného, jména, příjmení a data narození obviněných, proti nimž je vedeno společné trestní řízení. Rozhodnutí o vzetí mladistvého obviněného do vazby a písemný příkaz k přijetí musí být opatřeny podpisem soudce a otiskem kulatého razítka soudu vydávající rozhodnutí.

Další zásadou při přijetí mladistvých obviněných do věznice je nutné ověřit jeho totožnost z důvodu vyloučení jeho záměny s jinou osobou. V případě, nemá-li mladistvý obviněný u sebe žádný osobní doklad, správa věznice je povinna požádat policejní orgán o zjištění jeho totožnosti a sdělení výsledku zjištění.

Při přijetí mladistvého obviněného do výkonu vazby se u jeho osoby provede osobní prohlídka a prohlídka věcí, které má u sebe a to za přítomnosti

---

²⁵ zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví a věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ více § 5 vyhlášky č. 109/2004 Sb., řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

předvádějícího orgánu Policie ČR ve věznici. Osobní prohlídka obviněného včetně ostrahy během ní provádí osoba stejného pohlaví.

Další podstatná zásadou při přijetí do věznice je povinnost mladistvého obviněného poučit o všech jeho právech a povinnostech, které má během výkonu vazby. O tomto poučení se vyhotoví záznam s podpisem obviněného.

Při přijetí obviněného do věznice se provede potřebná hygienická a protiepidemická opatření. Změnu zevnějšku obviněného lze provést jen s jeho souhlasem (např. úprava vlasů, vousů) a za předpokladu, že orgán činný v trestním řízení nepožádal, aby zevnějšek zůstal v průběhu trestního stíhání beze změn.

Po dobu trvání vazby správa věznice převezme do úschovy věc, kterou má obviněný mladistvý u sebe, pokud o to požádá nebo věc, kterou obviněný nesmí mít u sebe na cele. Poslední zásadou po přijetí se provede preventivní vstupní lékařská prohlídka.

1.10.1 Specifika umístování mladistvých ve výkonu vazby

„Mladiství se umísťují do cel odděleně od ostatních obviněných.“²⁷ Pouze ve výjimečných případech²⁸ lze umístit mladistvého obviněného do cely společně s dospělými obviněnými. Umožňují-li to podmínky ve věznici, zřizuje se pro mladistvé též oddělení se zmírněným režimem.

Umístování mladistvých obviněných do cel je zakotveno v § 26 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu vazby“) následovně:

---

²⁷ § 26 odst. 1 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, v platném znění

²⁸ např. ze zdravotního důvodu, hrozí obava o jeho život

- mladistvý má právo na přijetí návštěvy ve věznici jednou za týden,
- kázeňský trest zákaz nákupu potravin a věcí osobní potřeby nesmí přesáhnout dobu jednoho týdne,
- kázeňský trest umístění do samovazby lze uložit mladistvému nejdéle na dobu pěti dní, u tohoto trestu smí přijímat a odesílat korespondenci a je mu dovoleno čtení denního tisku a knih,
- věznice umožní zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazenému do obecního úřadu pověřeného zajišťováním s OSPOD jeho oprávnění návštěvy mladistvého a hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby (tyto návštěvy se nezapočítávají do běžných návštěv),
- mladistvý má právo na přijetí balíčku s potravinami a věcmi osobní potřeby, a to do hmotnosti 5 kg jedenkrát za dva měsíce,
- mladistvému věznice zabezpečí plnění povinné školní docházky.

1.10.2 Zacházení a adaptabilita mladistvých obviněných ve výkonu vazby

Při přijetí do vazby působí na mladistvého obviněného negativní účinky izolace od společnosti. K jejich omezení věznice vytváří vhodné podmínky pro preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové a sportovní programy. Věznice se snaží spolupracovat s příslušnými institucemi (státními orgány), církvemi a náboženskými společnostmi. Za účelem zmírnění těchto následků při nástupu do výkonu vazby je mladistvým obviněným nabídnut minimálně v jednom případě preventivně výchovný, vzdělávací, zájmový nebo sportovní program, přičemž jejich realizace se užije přiměřeně.

1.10.3 Potřeby mladistvých obviněných ve výkonu vazby

Snaha věznice o vytvoření struktury životních cílů a možností návyku řešení problémů patří mezi hlavní potřeby mladistvých obviněných, které jsou

jim poskytovány. Mezi následné potřeby náleží vedení mladistvých obviněných k samostatnému rozhodování, přijetí zodpovědnosti a důsledků za své jednání či vytvoření předpokladů pro jejich zdárný návrat do občanského života.

Potřeby obviněných vymezuje zákon o výkonu vazby²⁹ a vyhláška řádu výkonu vazby³⁰, která se vztahuje i na mladistvé obviněné, kteří mají nárok na tyto požadavky v tomto rozsahu:

a) nákup potravin a věcí osobní potřeby, přijímání balíčků

- mladistvý obviněný má právo na nákup potravin a věcí osobní potřeby nejméně jednou týdně,
- mladistvý obviněný má právo jedenkrát za 3 měsíce přijmout balíček s potravinami a věcmi osobní potřeby do hmotnosti 5 kg,
- balíčky podléhají kontrole orgánů Vězeňské služby, obviněnému se nepředají věci odporující účelu vazby (není dovoleno je mít podle řádu výkonu vazby v cele zejména věci, kterými by mohl ohrozit život a zdraví vlastní nebo jiných osob),
- obviněný může přijímat bez omezení peníze, které mu byly poslány do věznice (věznice je povinna zajistit jejich bezpečné uložení).

b) uspokojování kulturních potřeb

- obviněný má právo objednat si na svůj náklad knihy, denní tisk, časopisy, může hrát společenské hry, půjčovat si knižní publikace z vězeňské knihovny,
- obviněnému se umožní používat vlastní přenosný radiopřijímač či televizor po provedení kontroly technických parametrů ke zjištění, zda-li nebylo instalováno nežádoucí zařízení.

---

²⁹ zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

c) péči o zdraví

- obviněný má právo na nepřetržitý osmihodinový čas ke spánku, má právo se účastnit denně vycházky ve vymezeném prostoru věznice v trvání nejméně jedné hodiny,
- má právo na zdravotní péči, obviněný je povinen podrobit se vstupní, periodické a výstupní (popřípadě i mimořádné) lékařské prohlídce v rozsahu určeném lékařem. Jestliže zdravotní stav obviněného vyžaduje zdravotní péči, kterou není možno zajistit ve věznici, poskytne mu se mu ve zdravotnickém zařízení mimo věznici,
- obviněný je povinen nahradit škodu způsobenou Vězeňské službě, zvýšené náklady střežení a náklady na dopravu a předvedení do zdravotnického zařízení, jestliže si škodu způsobil úmyslně nebo jinému úmyslně umožnil způsobit mu újmu na zdraví, jestliže zneužil zdravotní péče předstíráním poruchy zdraví nebo z vlastního rozhodnutí se nepodrobil lékařskému zákroku, ke kterému dal předchozí souhlas nebo o který požádal. Toto rozhodnutí o povinnosti nahradit škodu a zvýšené náklady vydává ředitel věznice.

Ustanovení § 50 řádu výkonu vazby stanoví podmínky k nákupu potravin a věcí osobní potřeby pro obviněné, kdy se ve věznici zřizují prodejny s potravinářských, drogistických a průmyslovým zbožím. Nelze-li nákup zboží provádět v prodejně věznice, zajišťuje se prostřednictvím správy věznice. Ředitel věznice je oprávněn stanovit částku, za kterou si může obviněný maximálně jednorázově nakoupit.

K nákupu může mladistvý obviněný použít peníze, které mu byly během výkonu vazby zaslány, nebo které měl v úschově. Nemá-li obviněný v úschově finanční částku menší než je předpokládaná cena jízdného do místa bydliště a výše stravného na jeden den, k nákupu potravin a dalších věcí se mu nákup neumožní.

1.10.4 Duchovní a sociální služby

Možnost zdárného začlenění pro mladistvé obviněné ve výkonu vazby jsou zajišťovány prostřednictvím duchovních a sociálních služeb. K výkonu duchovní služby jsou oprávněny registrované církve a náboženské společnosti. Církev se může podílet na poskytování této služby následujícími úkony:

- individuálními rozhovory,
- konáním bohoslužeb pro zájemce z řad obviněných,
- zajišťováním duchovní a náboženské literatury,
- vhodnými formami přispívat k uplatnění práva mladistvého obviněného, svobodně projevovat své náboženství nebo víru po dohodě s ředitelem.

Věznice ve vnitřním řádu nebo jiným způsobem informuje mladistvé obviněné o poskytování duchovních služeb, vytváří vhodné podmínky a zabezpečuje pro tyto účely vhodné prostory.

1.10.5 Výchovní opatření

Výchovní opatření jsou vymezena v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže a mohou být uložena mladistvému při upuštění nebo podmíněčném upuštění od trestního opatření. Mohou být uložena samostatně nebo i vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, a to nejdéle na dobu tří let. Uložit jej lze nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo odložení peněžitého opatření. „Zvláštností výchovných opatření je okolnost, že je lze zásadně uložit bez souhlasu mladistvého.“³¹

---

³¹ Jelínek, J., Melicharová, D., Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou. 1 vyd. : Linde Praha, a.s., 2004, s. 34.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže³² taxativně stanoví následná výchovná opatření:

- a) dohled probačního úředníka (pravidelné sledování chování mladistvého delikventa v jeho domácím prostředí, namátkové kontroly doma),
- b) probační program (poradenství, programy sociálního a psychologického výcviku),
- c) výchovné povinnosti (směřují k zajištění řádného života mladistvého delikventa, např. povinnost bydlet s rodičem, nahradit způsobenou škodu, podrobit se léčení závislosti v případě závislosti jedince),
- d) výchovná omezení (zákaz určitých akcí: zákaz vstupu na hudební koncerty, fotbalové zápasy, jsou-li spojené s předešlým proviněním),
- e) napomenutí s výstrahou (může udělit soudce nebo v přípravném řízení státní zástupce, orgán vytkne důrazně jedinci protiprávnost jeho činu).

Výchovná opatření může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce ukládat se souhlasem osoby, proti které se vede řízení, již v době trestního řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Například soud může stanovit mladistvému, aby se podrobil ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, doškolovacímu, vzdělávacímu, rekvalifikačnímu či jinému vhodnému programu za účelem rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého.

1.10.6 Ochranná opatření

Ochranná opatření řadí zákon mezi prostředky sloužící k dosažení účelu trestního zákoníku. Jsou jedním z druhů trestněprávních sankcí. Účelem a cí-

---

³² více § 15 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

lem jejich ukládání je zajistit ochranu společnosti specifickým způsobem, který je od trestů odlišuje.

Ochranná opatření upravují § 21 -23 zákona o soudnictví ve věcech mládeže následně:

- a) ochranné léčení (může nařídit soudce např. psychiatrické, protialkoholní, sexuologické aj.),
- b) zabezpečovací detence (je vykonáváno v uzavřeném zařízení spravovaném Vězeňskou službou ČR),
- c) ochranná výchova (ukládá se v případech, kdy o výchovu mladistvého není dostatečně postaráno, výchova byla zanedbána nebo prostředí, ve kterém žil neposkytovalo záruku řádné výchovy),
- d) zabránění věci či jiné majetkové hodnoty (týká se věcí, které byly získány trestným činem nebo které ohrožují bezpečnost, nebo věci, které náleží mladistvému),

1.10.7 Trestní opatření

Na rozdíl od obecné právní úpravy pro dospělé pachatele obsažené v trestním zákoníku se právní následky spáchaní provinění trestných činů mladistvých nenazývají trestem, ale termínem opatření.

1.10.7.1 Druhy trestních opatření

- a) obecně prospěšné práce (horní hranice tohoto trestního opatření je poloviční oproti trestu obecně prospěšných prací ukládanému dospělým pachatelům, vždy se musí přihlídnout k možnostem a poměrům mladistvého),
- b) domácí vězení (jedná se o nové trestní opatření jako alternativa náhradního trestu odnětí svobody, které lze uložit od 1. 1. 2010, ukládá

se až na dobu dvou let, je prováděno pod dohledem probačního úředníka, vyžaduje povinnost nacházet se v místě bydliště),

- c) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (mladistvému lze uložit nejdéle na dobu 5 let),
- d) peněžité opatření (může být uloženo ve výši 10-365 denních sazeb, lze uložit za podmínky, že je mladistvý výdělečně činný nebo to umožňují jeho majetkové poměry),
- e) peněžité opatření s podmíněným odkladem (mladistvému se stanoví zkušební doba),
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (lze uložit, jedná-li se o věc, která byla použita ke spáchání provinění nebo byla k tomu určena),
- g) zákaz činnosti (nesmí být na překážku přípravě povolání a nesmí být delší než 5 let),
- h) vyhoštění (je možné uložit jen cizincům, kteří nemají v České republice rodinu ani azyl).

1.11 Ukládání kázeňských trestů a odměn

Kázeňské tresty a pochvaly mohou mít vliv na posouzení mladistvého obviněného pro účely stanovení trestu na vyžádání soudu.

1.11.1 Kázeňské tresty

Kázeňské tresty se ukládají mladistvým obviněným za situace, kdy porušuje vnitřní řád věznice nebo vazební věznice, průběh výkonu vazby neukázněným chováním nebo úmyslně poškozuje majetek Vězeňské služby (např. ničí vybavení cel svým jednáním).

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „řád výkonu vazby“) vymezuje v § 63 ukládání a výkon kázeňských trestů. V tomto ustanovení jsou definovány např. tyto druhy kázeňských trestů:

- důtka (vyslovuje se obviněnému ústně),
- kázeňský trest formou finančního postihu až do výše 1000 Kč (při závažném a opakovaném porušování stanovených povinností),
- zákaz nákupu potravin a osobních věcí (s výjimkou hygienických potřeb),
- umístění do samovazby (je-li porušování mladistvými velmi závažné nebo opakované a jiná opatření se míjí účinkem). Tento kázeňský trest lze vykonat až po uplynutí 5 dnů (trvá-li kázeňský trest 5 dnů nebo kratší dobu) nebo po uplynutí 10 dnů (trvá-li kázeňský trest déle než 5 dnů). Zásadní podmínkou před nástupem kázeňského trestu umístění do samovazby je nutná zdravotní prohlídka lékařem, který posoudí zdravotní způsobilost k výkonu tohoto trestu. Současně v průběhu výkonu musí být mladistvý obviněný prohlédnut lékařem nejméně jednou týdně. Během tohoto výkonu trestu je mladistvý obviněný pod zvýšeným dohledem příslušníka Vězeňské služby.³³

1.11.1.1 Zahlazení kázeňského trestu

Mladistvý obviněný má nárok na zahlazení kázeňského trestu, jak ukládá § 54 zákona o výkonu trestu za podmínek, jestliže po výkonu kázeňského trestu delikvent splní podmínky pro udělení kázeňské odměny, lze mu místo jejího udělení zahltit kázeňský trest. Zákon o výkonu trestu uvádí: „Zahlazením

---

³³ § 63 odst. 6 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

kázeňského trestu se na odsouzeného hledí, jako by mu nebyl kázeňský trest uložen.“³⁴

V okamžiku, kdy zaměstnanec Vězeňské služby dá podnět o zahlazení kázeňského trestu, učiní opatření o záznamu vymazání takového trestu.

1.11.2 Kázeňské odměny

Kázeňská odměna se může udělit mladistvému obviněnému za jeho odpovědný přístup k plnění stanovených povinností, za spolupráci při naplňování účelu výkonu vazby, či za jeho vhodné chování a jednání.

Kázeňské odměny vycházejí z vnitřních směrnic dané věznice. Za kázeňskou odměnu považujeme např.:

- pochvalu,
- mimořádné zvýšení doby návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin,
- povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby,
- rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity až do na dobu 1 měsíce.

1.12 Význam a činnost Probační a mediační služby

Probační a mediační služba byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „PMS“). Základní cílem služby je přispívat prostřednictvím probace k naplňování trestní spravedlnosti a to ve formě vytváření podmínek pro účinné a efektivní rozho-

---

³⁴ § 57 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

dování o alternativních postupech v trestním řízení. Ukládá a zajišťuje výkon alternativních trestů a zajištění odpovídající reakce na spáchaný trestný čin. Důležitým elementem poslání této služby je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti a současně usiluje na poli trestní spravedlnosti o dosažení těchto úkolů.

Probace

Základními úkoly a cíly probace, jak uvádí PMS jsou:

- organizování a vykonávání dohledu nad obviněným nebo odsouzeným,
- kontrola výkonu trestu nespojených s odnětím svobody,
- sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody,
- individuální pomoc obviněnému a působení na jeho osobu za účelem vedení řádného života a obnovení narušených právních i společenských vztahů.

Mediace

Mediací se rozumí mimosoudní řešení sporu mezi obviněným a poškozeným. Základem mediace je zejména:

- shromažďování podstatných informací o povaze a okolnostech sporu,
- napomáhání nalezení přijatelného řešení.

Výchovné aktivity zahrnují individuální a skupinová speciální pedagogická a psychologická působení vedená kompetentními zaměstnanci. Obsahují především nabídku terapeutických služeb, sociálně právní poradenství a trénink zvládání vlastní agresivity.

Pod odborným vedením psychologů a speciálních pedagogů jsou ve věznicích zřizovány skupinové terapie a diskusní kluby. Jejich činnost je obecně zaměřena na oblast osobnostní a interpersonální. Cíle jsou formulovány

na základě zájmu a osobnostních předpokladů jednotlivců pro skupinovou práci.

Skupiny jsou koncipovány tak, aby mohly napomáhat při utváření a rozvoji sociálních vazeb s blízkými osobami, vést k interiorizaci žádoucích norem chování a změnám v oblasti hodnotové orientace, či napomáhat při odbourávání návyku zneužívání drog či jiných omamných látek. Jejich cíle tak mohou mít dlouhodobější charakter, ale skupiny mohou i aktuálně předcházet vzniku problémů sociálního či psychologického rázu.

1.13 Příprava na výkon trestu mladistvých obviněných

Během výkonu vazby s mladistvými probíhají soudní procesy, kde se prokazuje vina obviněného. V případě odsouzení mladistvého se následně připravují na výkon trestu.

Mladistvý obviněný obdrží před nástupem do výkonu trestu osobní dotazník, kterým stvrdí veškeré údaje o jeho osobě či změnách, které nastaly v průběhu výkonu vazby. Mladiství obviněný zažádá příslušnou věznici, do které chce být zařazen a vykonat výkon trestu v té věznici, která se nachází nejblíže místu jeho trvalého pobytu. Záleží na kapacitě věznice a na posouzení závažnosti jeho spáchaného trestného činu, zda-li věznice vyhoví jeho žádosti. Před nástupem do výkonu trestu s mladistvým obviněným proběhne pohovor se speciálními pedagogy, s psychologem, podstoupí lékařská vyšetření a poté je připraven do výkonu trestu.

PRAKTICKÁ ČÁST

2. PROBLEMATIKA MLADISTVÝCH OBVINĚNÝCH VE VAZEBNÍ VĚZNICI PRAHA RUZYNĚ

2.1 Poslání a hlavní úkoly organizační složky Vazební věznice Praha Ruzyně

Vazební věznice Praha Ruzyně (dále jen „vazební věznice“ nebo „VV Praha Ruzyně“) zajišťuje výkon vazby i výkon trestu odnětí svobody v samostatném oddělení. Oddělení pro výkon trestu je ve věznici rozděleno na výkon trestu typu s dozorem, s ostrahou a specializované oddělení pro odsouzené muže, kteří jsou trvale pracovní nezařaditelní. Součástí oddělení výkonu trestu je oddělení odsouzených žen v Domově sv. Karla Boromejského v Praze Řepy.

Vazební věznice je věznicí, kde byl zřízen speciální referát pro vyhošťování cizinců. Počet vazebně držených cizinců se v průběhu let měnil. Zřetelně nejvyšší počet cizinců pochází ze Slovenska, následují občané Ukrajiny a Vietnamu (dohromady tvoří více jak polovinu všech cizinců). Relevantnější skupinu tvoří dále občané Bulharska, Makedonie, Moldavska, Polska, Rumunska, Ruska a Srbska. Z mimoevropských zemí mají nejvyšší zastoupení severoafričké země (Nigérie, Alžír, Maroko), ve významnějším počtu se ve vazebních věznicích vyskytují též občané bývalého Sovětského svazu (Uzbekistán, Kazachstán) či Mongolska.³⁵ Obviněné z dalších států představují spíše jen jednotlivci.

---

³⁵ Výroční zpráva o činnosti Vazební věznice Praha Ruzyně za rok 2010.

2.1.1 Oddělení mladistvých obviněných ve Vazební věznici Praha Ruzyně

Kapacita Vazební věznice Praha Ruzyně pro všechny obviněné (ženy, muži a mladistvé) je 1 300 ubytovacích míst, z toho je vyčleněno pro mladistvé obviněné 50 míst. V roce 2010 byla provedena rozsáhlá rekonstrukce cel a sociálních zařízení. Specifikace tohoto oddělení mladistvých a žen je spatřována za stavu, kdy jsou obvinění muži a obviněné ženy na jednom oddělení a nesmí docházet mezi nimi ke vzájemnému kontaktu. Proto je vytvořen speciální předpis, který upravuje přesný časový rozvrh pro toto oddělení.

2.2 Zacházení s mladistvými obviněnými přijatými do výkonu vazby

V období let 2008 – 2011 bylo přijato do VV Praha Ruzyně celkem 126 mladistvých, kteří byli obviněni na základě zpracovaných údajů Služby kriminální policie a vyšetřování hlavního Města Prahy. Poté byl kompletní spis obviněného s popisem jeho trestné činnosti předán státnímu zástupci a příslušnému soudu a byla uvalena vazba na dotyčnou obviněnou mladistvou osobu.

Policie České republiky (dále jen „Policie ČR“) eskortuje mladistvé obviněné v den nástupu do VV Praha Ruzyně, kde jsou přijati vrchním inspektorem strážní služby. Vrchní dozorce 2. třídy³⁶ se ujme mladistvého obviněného a zařadí ho na tzv. přírůstkové oddělení.³⁷ Zde je mladistvému obviněnému vydáno veškeré ústavní oblečení, civilní oblečení vloží do ústavního vaku, základní osobní věci, předměty osobní hygieny se mu ponechají. Následně je fyzicky umístěn na příjmové oddělení. Mladistvý obviněný je povinen před vydáním ústavního oblečení projít osobní hygienou. V případech hrozící náka-

³⁶ klasifikace vychází ze zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ Příjímací oddělení obviněných žen, mužů i mladistvých při nástupu do Vazební věznice.

zy (např. infekce, výskytu vší) musí projít důkladnou očištěnou těla. V ojedinělých případech se tyto osoby umísťují do karantény.

Při přijetí mladistvého obviněného do vazební věznice je s jeho příchodem vystavena tzv. profilová karta. Druhý den je povinen se podrobit standardnímu lékařskému vyšetření, pohovoru s psychologem se zaměřením na adaptaci v podmínkách vazby, který posoudí možnosti dalšího výchovného působení. Vychovatel provede seznámení s možnými aktivitami po dobu výkonu vazby, poučení ve smyslu NGR č. 32/94, seznámí se se zájmy obviněného, nabídne výčet aktivit.

V další fázi je mladistvý obviněný seznámen s vnitřním řádem věznice, obdrží brožuru vnitřního řádu a základních vnitřních předpisů. Vrchní dozorce na oddělení mladistvých obviněných provede poučení o právech a povinnostech³⁸ s nově přijatým mladistvým delikventem (provádění korespondence, návštěv, příjem balíčků, koupání, úprava cel, chování a vystupování vůči dalším osobám). V případě jakýchkoliv dotazů komunikuje s vrchním dozorcem, který zajistí konzultace s lékaři, různé lékařské prohlídky, psychologická či psychiatrická vyšetření, případně zprostředkovává kontakt s orgány činnými v trestním řízení a advokáty. Zajišťuje návštěvy s rodinou, v nutných případech zabezpečuje kontakt s vedoucím oddělení nebo s ředitelem věznice.

---

³⁸ Podle bodů 15.2 a 30.1 a 2 EVP při příjmu, a kdykoli je to nutné i později, musí být všichni vězni informováni písemně i ústně v jazyce, kterému rozumějí, o předpisech upravujících vězeňskou kázeň a o svých právech a povinnostech ve věznici. Vězňům musí být dovoleno mít v držení písemnou verzi poskytnutých informací. Podle ustanovení § 5 odst. 2 ZVV při přijetí do výkonu vazby musí být obviněný prokazatelně seznámen se svými právy a povinnostmi podle tohoto zákona, ŘVV a s vnitřním řádem věznice. ŘVV v ustanovení § 8 odst. 1 stanoví, že při přijetí do věznice se obviněný poučí o všech právech a povinnostech, které má během výkonu vazby. O poučení se vyhotoví záznam, který obviněný podepíše.

2.2.1 Preventivní výchovné aktivity pro mladistvé obviněné

Dlouhodobé programy vzdělávání mladistvých³⁹ v prostředí VV Praha Ruzyně jsou vhodné pro mladistvé obviněné vzhledem k profesionalitě kvalifikovaných zaměstnanců a nízkému počtu mladistvých obviněných. S nízkým počtem mladistvých obviněných souvisí i méně náročná administrativní zátěž pedagogického personálu, písemné prokazování realizace práce s mladistvými a ženami, na který je vyčleněn určitý tým příslušníků a speciálních pedagogů. Těžiště práce s mladistvými obviněnými spočívá především v individuální práci. Tento způsob si vynucuje zejména klasický systém vazby.

Časté individuální pohovory a komunikace s mladistvými obviněnými zvyšují jejich důvěru k výchovným pracovníkům a tím se daří zpravidla v zárodku podchytit většinu nedovolené činnosti a je možno přijmout potřebná opatření.

2.2.2 Psycholog u mladistvých obviněných

Psycholog provede s nově přijatým mladistvým obviněným orientační pohovor zaměřený na rodinnou anamnézu obviněného, nabídne pomoc při řešení problémů. Psycholog se podílí na výběru mladistvých obviněných do seznamu objektů možného napadení nebo vytipování konfliktních a psychicky labilních jedinců. Se všemi nově zařazenými mladistvými hovoří o jejich speciálních problémech sociální pracovník a problematické případy průběžně sleduje. Psycholog se na oddělení vazby systematicky jednou týdně věnuje skupinovým aktivitám. Ve skupině pracují mladí obvinění, kteří jsou zařazeni do seznamu osob zneužívajících návykové a psychotropní látky. Význam a náplň činnosti psychologa tvoří:

---

³⁹ např. sportovní aktivity, zájmové kroužky, kulturní vyžití aj.

- projektivní techniky,
- relaxační techniky,
- problematika závislostí,
- nácvik intrapersonálních a interpersonálních dovedností (strategie prevence recidiv),
- sexuální problematika,
- problematika snášenlivosti, msty a odpuštění,
- sociální výcvik zaměřený na zmírnění nezdravě agresivního chování,
- hodnotová orientace,
- sestavení krátkodobých a dlouhodobých cílů,
- technika hraní rolí,
- imaginativní techniky.

2.2.3 Speciální pedagog u mladistvých obviněných

Práce speciálního pedagoga ve vazební věznici u mladistvých obviněných je zaměřena především na oblasti skupin klubového typu, nácvik a rozvíjení komunikačních dovedností (rozvíjení vyjadřovacích schopností, mluvní pohotovost, seznamování s verbálními a neverbálními projevy), vytváření dojmu, odhad). Dále se zaměřují na techniky sebepoznávání (autoportrét, posuzování sebe sama, vyjasnění hodnot a životních cílů, optimalizace vztahů k sobě i k druhému, hraní rolí).

Práce speciálního pedagoga s mladistvými obviněnými probíhá skupinově na základě týdenního plánu. Mladistvý obviněný vypracovávají aktivity v učebně oddělení nebo na cele. Speciální pedagog je garantem zajišťování povinné školní docházky ve výkonu vazby (pro mladistvé, kteří nemají ukončenou základní povinnou školní docházku).

2.3 Přehled nejčastěji páchané trestné činnosti mladistvých obviněných

Ročně bylo ve VV Praha Ruzyně ve sledovaném období od roku 2008 do roku 2010 umístěno přibližně 28-32 mladistvých obviněných. Mladiství obvinění jsou umístěni na jednom oddělení současně s obviněnými ženami v oddělených celách. Jedná se o specifické oddělení charakteristické zmírněným režimem v přístupu vůči mladistvým a obviněným ženám.

Z provedené analýzy bylo konstatováno, že nejčastěji páchanými trestnými skutky, ze kterých byli mladiství obviněni a dodáni do výkonu vazby do VV Praha Ruzyně jsou trestné činy: krádeže, loupeže, přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu a znásilnění.

V následující kapitole 2.3.1 budou skutkové podstaty těchto nejpočetněji spáchaných trestných činů mladistvými obviněnými blíže specifikovány.

2.3.1 Trestný čin krádeže § 205 TZ

Trestný čin krádeže, jak vyplývá z četných statistik zabývajících se strukturou kriminality v ČR, je nejčastěji se vyskytujícím trestným činem nejen u dospělých, ale i u mladistvých obviněných.

Trestný čin krádeže je jako trestný čin proti majetku zařazen v V. hlavě části III zákona v ustanovení § 205 trestního zákoníku. Uvedené ustanovení umožňuje zejména ochranu vlastnictví, je chráněno i držení věci. Předmětem krádeží jsou cizí věci, protože není možné se dopustit krádeže na věci vlastní. O krádeži můžeme hovořit i v případě, jestliže je předmětem útoku věc, kterou pachatel sice vlastní, ale pouze zčásti, tj. lze se dopustit krádeže na věci, které je pachatel spoluvlastníkem. Podle trestního zákoníku je trestným ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a způsobí tak na cizím majetku

škodu nikoli nepatrnou nebo čin spáchá vloupáním nebo bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím či pohrůzkou bezprostředního násilí nebo čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě nebo byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen či potrestán. Vedle zmocnění je dalším zákonným znakem i přisvojení si věci, které se vykládá jako vyloučení dosavadního vlastníka nebo držitele z držení věci. Trestný čin krádeže vyžaduje úmyslné zavinění, které se musí vztahovat i na přisvojení si věci. Je však nerozhodné, zda si pachatel chce odcizenou věc ponechat či ji chce zničit, darovat nebo s ní naložit jinak.

2.3.2 Trestný čin loupeže § 173 TZ

Loupež je trestný čin (zločin), kterým pachatel usiluje o získání cizí věci násilím či pohrůzkou okamžitého vykonání násilí. V českém právu je loupež upravena v ustanovení § 173 TZ. Pachatel se tohoto trestného činu dopustí tehdy, pokud proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci.

Trestný čin loupeže je namířen proti svobodě lidského rozhodování a zároveň i proti majetku. Ochrana svobody lidského rozhodování je považována jako hlavní objekt trestného činu a ochrana majetku jako vedlejší objekt. Příprava loupeže je trestná.

Loupež je třeba odlišovat od trestného činu krádeže vloupáním. Při takové krádeži se pachatel také zmocňuje cizí věci, avšak činí tak bez předchozího působení na poškozeného. Vloupání znamená, že vnikne do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly.

Většina pachatelů loupežných přepadení útočí jednotlivě v době a na místech, které minimalizují riziko jejich zadržení. Běžný pachatel loupežného přepadení se většinou spokojí s menším ziskem a snaží se rychle opustit místo činu.

2.3.3 Trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu § 284 TZ

Ustanovení realizuje požadavek praxe odlišit přechovávání jednotlivých typů nelegálních OPL s přihlédnutím k jejich zdravotním a společenským rizikům. Relativně nižší trestní sazbou tak budou ohroženi uživatelé OPL, kteří přechovávají pro vlastní potřebu v množství větším než malém konopné drogy⁴⁰.

Trestní zákoník vymezuje přechovávání omamné a psychotropní látky v tomto znění: „Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo je stereochemickou variantu, dopouští se trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, za něž bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“⁴¹

Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku uvedenou výše nebo jed množství větším než malém, bude za trestný čin potrestán až na dvě léta odnětím svobody.

Úprava nedovoleného nakládání s drogami je platná od 1. 1. 2010 a vyplývá z VII hlavy (Trestné činy obecně nebezpečné) a dílu 1 (Trestné činy obecně ohrožující) TZ v ustanoveních paragrafů 283–288, kde jsou uvedeny trestné činy přímo související s nedovoleným nakládáním s drogami (dále "omamné a psychotropní látky" – OPL).

---

⁴⁰ Pozn.: Zákonem je dovoleno pěstovat rostliny konopí, označované jako „technické“, které obsahuje méně než 0,3% delta 9-THC. V případě, že je tato rostlina pěstována na celkové ploše větší než 100 m² (tato rozloha platí i pro součet většího množství menších osetých ploch), má podle § 29 (Ohlašovací povinnost osob pěstujících mák setý nebo konopí) Zákona o návykových látkách (zákon č. 167/1998 Sb.) pěstitel ohlašovací povinnost vůči místně příslušnému celnímu orgánu. Stejná ohlašovací povinnost platí pro osoby pěstující mák setý.

⁴¹ § 284 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Ustanovení uvedená v § 283–288 nového trestního zákoníku nahradila dříve platná ustanovení uvedená v § 187–188a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (platném do 31. 12. 2009); paragrafy 285 a 288 jsou zcela nové.

Za této situace bude tedy např. trestným činem přechovávání OPL a jedu dle § 284 trestního zákoníku každé jednání trestně odpovědného pachatele, který bude neoprávněně pro vlastní potřebu přechovávat některou z vymezeného okruhu látek (dle zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách ve znění pozdějších změn; novelou zákona, vyhlášenou ve Sbírce zákonů pod č. 106/2011 Sb., došlo k rozšíření seznamů o 33 dalších látek - převážně syntetických), a to nejméně v množství stanoveném v nařízení vlády. Absolutní trestní odpovědnost vyplývající z formálního pojetí trestného činu je potenciálně prolomena tzv. materiálním korektivem podle § 12 odst. 2; pro oblast drogové kriminality si lze využití ustanovení § 12 odst. 2 představit (při splnění dalších podmínek) v případech např. pěstování a následného zpracování konopí výlučně pro účely alternativní léčby. Posuzování trestní odpovědnosti se od 1. ledna 2010 od dosavadní situace významně liší. Podle do r. 2009 platného trestního zákona (TZ) byl trestným činem pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky byly uvedeny v TZ, přičemž čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, nebyl trestným činem, i když jinak vykazoval znaky trestného činu (§ 3 odst. 1, 2 TZ). Toto materiální (či formálně materiální) pojetí trestného činu je v novém trestním zákoníku nahrazeno pojetím formálním: Podle nového trestního zákoníku je trestným činem protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně, a to bez ohledu na společenskou nebezpečnost (škodlivost atp.) daného činu (§ 13 odst. 1 trestního zákoníku).

2.3.4 Trestný čin znásilnění § 185 TZ

Trestného činu znásilnění se dopustí ten, kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného nebo kdo k takovému činu zneužil je-

ho bezbrannosti. K naplnění znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu bez dalšího nestačí, pokud se obviněný dopustí pohrůžky násilí (nespecifikované), která směřovala k tomu, aby se poškozená svlékla. Znásilnění jako trestný čin proti lidské důstojnosti je pravděpodobně tím nejzávažnějším trestným činem v této kategorii. Postihuje jednu z nejcitlivějších oblastí každého jedince a zpravidla zanechává na oběti významné negativní psychické následky. Na rozdíl od dřívější právní úpravy, která umožňovala, aby obětí trestného činu znásilnění byla pouze žena, nyní může být znásilněn i muž. Přísněji je trestán ten, kdo spáchá čin znásilnění na osobě mladší 18 let. Ještě vyšší trestní sazbou je sankcionován pachatel, který způsobí činem těžkou újmu na zdraví nebo spáchá tento čin na osobě mladší než patnáct let. Nejprísněji je trestný ten, kdo způsobí znásilněním smrt oběti.

2.4 Analýza nejčastěji spáchaných trestných činů mladistvými obviněnými

V této kapitole budou postupně rozpracovány a zanalyzovány jednotlivé trestné činy, kterých se nejčastěji dopustili mladiství v období let 2008-2011 a za které byli následně obviněni a dodáni do výkonu vazby do VV Praha Ružyně. Z výsledků zpracovaných údajů bylo prokázáno, že mladiství nejčastěji páchali tyto trestné činy (jak bylo výše uvedeno v kapitole 2.3): krádež, loupež., přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu a znásilnění.

Všechny čtyři nejčastěji spáchané trestné činy (uvedené ve výčtu) za období 2008 a 2009 byly posuzovány a analyzovány podle starého trestního zákona, který byl v platnosti do 31. 12. 2009. Podle nového trestního zákoníku byly zpracovány a rozebrány trestné činy výše uvedené za období 2010 a 2011. Výsledky rozboru jsou uvedeny v tabulkách č. 1 až 4 a to v součtu počtu trestných činů za celé sledované období 2008-2011 (nebyly rozlišovány spáchané trestné činy za platnosti starého trestního zákona a nového trestního zákoníku).

Tabulka 1: Počty trestných činů spáchaných mladistvými obviněnými za rok 2008

2008	Druhy spáchaných trestných činů				
věkové rozmazí mladistvých	krádež	loupež	OPL	znásilnění	souhrn
15 – 16 let	6	4	2	2	12
16 – 17 let	4	2	2	1	8
17 let	3	3	3	0	6
Celkem	13	9	7	3	32

Zdroj: studie dokumentace VV Praha Ruzyně

Vysvětlivky k tabulkám č. 1 - 4:

krádež § 247 zákona č. 141/1961, trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů - do 31. 12. 2009
§ 205 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů - od 1. 1. 2010

loupež § 234 zákona č. 141/1961, trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů - do 31. 12. 2009
§ 173 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů - od 1. 1. 2010

OPL přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu
§ 187a zákona č. 141/1961, trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů - do 31. 12. 2009
§ 284 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů - od 1. 1. 2010

znásilnění § 241 zákona č. 141/1961, trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů - do 31. 12. 2009
§ 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů - od 1. 1. 2010

17 let považován mladistvý do doby, že nepřekročí 18. rok svého věku

Tabulka č. 1 se zabývá rozbořem trestné kriminality mladistvých ve VV Praha Ruzyně s podílem jednotlivých trestných činů. Z analýzy bylo prokázáno, že mladiství se nejčastěji dopouštěli trestného činu krádeže (13 trestných činů), který vykazoval společně s trestným činem loupeže (9 trestných činů) 22 trestných činů za rok 2008. Dalším nejčastěji páchaným trestným činem v tomto sledovaném období byly trestné činy přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, kterých se dopustilo 7 mladistvých obviněných. Posledním sledovaným protiprávním jednáním, za které byli mladiství obvinění dodání do výkonu vazby byl trestný čin znásilnění. Tohoto trestného činu se dopustili 3 mladiství. Názorný přehled o souhrnu počtu spáchaných trestných činů za rok 2008 v uvedené tabulce naznačuje, že věková hranice mezi 15. – 16. rokem života mladistvých byla nejpočetnější v počtu spáchaných trestných činů krádeže a vloupání (10 osob).

Tabulka 2: Počty trestných činů spáchaných mladistvými obviněnými za rok 2009

2009	Druhy spáchaných trestných činů				
věkové rozmezí mladistvých	krádež	loupež	OPL	znásilnění	souhrn
15 – 16 let	5	3	0	1	9
16 – 17 let	5	4	3	0	12
17 let	4	3	4	2	13
Celkem	14	10	7	3	34

Zdroj: studie dokumentace VV Praha Ruzyně

Názorný přehled o počtech trestných činů spáchaných mladistvými za rok 2009 naznačuje tabulka č. 2. Opět se potvrdilo, že největším podíl nejčastěji páchaných trestných činů za sledované období se dopustili mladiství obvinění u trestného činu krádeže a loupeže. Za rok 2009 bylo obviněno z těchto dvou trestných činů celkem 24 mladistvých. Ve stejném počtu jako v roce 2008 (viz. tabulka č. 1) bylo 7 mladistvých obviněno z trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu. Tři mladiství byli vzati do výkonu vazby za trestný čin znásilnění.

Tabulka 3: Počty trestných činů spáchaných mladistvými obviněnými za rok 2010

2010	Druhy spáchaných trestných činů				
věkové rozmezí mladistvých	krádež	loupež	OPL	znásilnění	souhrn
15 – 16 let	6	2	2	0	10
16 – 17 let	4	1	3	0	8
17 let	2	1	5	2	10
Celkem	12	4	10	2	28

Zdroj: studie dokumentace VV Praha Ruzyně

Analýzou zpracovaných dat za rok 2010 byl prokázán celkový nárůst trestných činů, který je znázorněn v tabulce č. 3. Porovnáme-li údaje s předcházejícím rokem 2009 (tabulka č. 2) můžeme zkonstatovat, že celkový počet trestných činů mladistvých obviněných se zvýšil o šest protiprávních jednání. Konkrétně vzrostl počet protiprávních jednání u skutkové podstaty trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu o tři obvině-

né. Nejpočetnější skupinou spáchaných trestných činů byly trestný čin krádeže a loupeže způsobené 16 mladistvými.

Tabulka 4: Počty trestných činů spáchaných mladistvými obviněnými za rok 2011

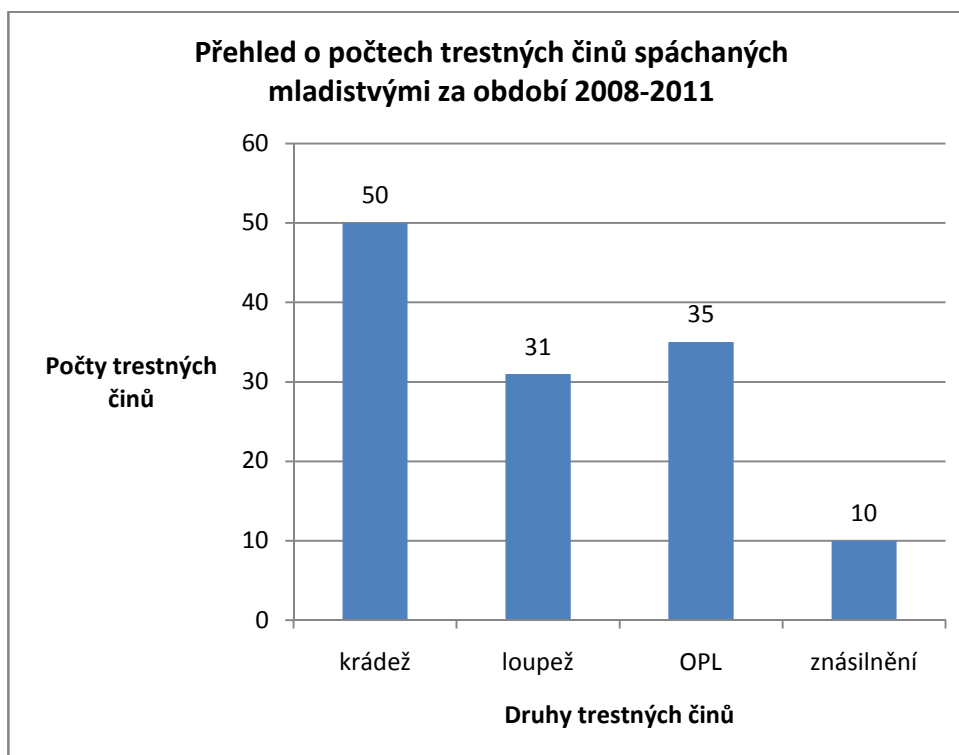
2011 věkové rozmezí mladistvých	Druhy páchaných trestných činů				
	krádež	loupež	OPL	znásilnění	souhrn
15 – 16 let	5	3	3	0	11
16 – 17 let	4	1	3	1	9
17 let	2	4	5	1	12
Celkem	11	8	11	2	32

Zdroj: studie dokumentace VV Praha Ruzyně

V posledním sledovaném roce 2011 bylo z výsledků analýzy prokázáno, že trestné činy krádeže a loupeže tvoří převážnou většinu majetkových trestných činů spáchaných mladistvými jako v předešlých sledovaných letech. Trestného činu krádeže v roce 2011 se dopustilo 11 mladistvých, trestného činu loupeže 8 mladistvých. Z trestných činů přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu bylo obviněno celkem 11 mladistvých. Nejméně trestných činů bylo spácháno mladistvými obviněným porušením ustanovení § 185 TZ skutkové podstaty znásilnění v počtu 2 protiprávních jednání. Porovnáme-li rok 2009 (viz tabulka č. 2) a 2011 a zaměříme se na věkové rozmezí 17 let, můžeme zkonstatovat, že tato věková hranice přibližující se věku plnoletosti byla nejsilnější v počtu spáchaných trestných činů. V roce 2009 spáchalo trestné činy celkem 13 mladistvých, v roce 2010 bylo obviněno celkem 12 mladistvých.

Následná analýza počtu spáchaných trestných činů mladistvými (v grafu č. 1) za sledované období 4 let (2008-2011) potvrzuje, že nejčastěji páchanými protiprávními skutky byly trestné činy krádeže a loupeže, jak dokazují předcházející výsledky rozboru v jednotlivých letech.

Graf 1: Počty trestných činů spáchaných mladistvými za sledované období 2008-2011

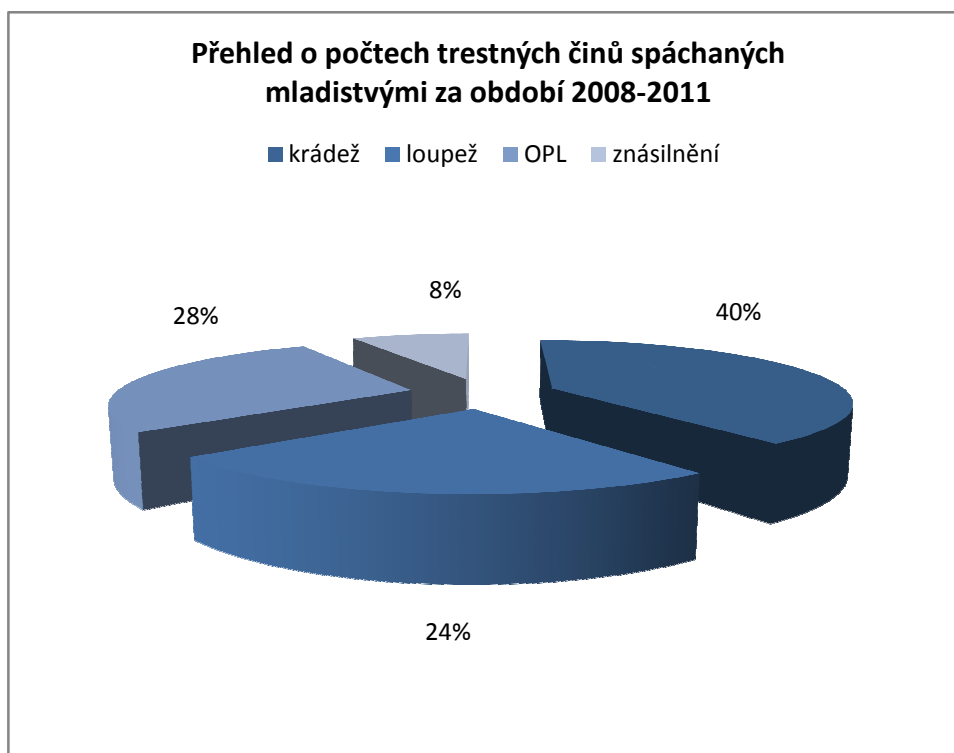
Zdroj: studie dokumentace VV Praha Ruzyně

Vysvětlivka ke grafu č. 1: OPL – trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky

Při celkovém vyhodnocování sledovaného období let 2008- 2011 bylo prokázáno, že mladiství se nejvíce dopouštěli majetkové kriminality v podobě trestného činu krádeže a násilné kriminality ve formě loupeže v celkovém počtu 81 trestných činů (64% z celkového počtu - graf č. 1). V případě krádeží bylo obviněno 40 % mladistvých obviněných (tj. 50 trestných činů), u trestného činu loupeže bylo dodáno do vazby celkem 24% mladistvých obviněných (tj. 31 trestných činů). Na základě provedeného rozboru majetkové kriminality krádeže bylo dokázáno, že nejčastěji tyto skutky byly páčány formou odcizení osobních movitých věcí v podobě jízdních kol, různých věcí z automobilů (mobilní telefony, navigace), krádeží šperků, starožitností v bytech, krádeží lihovin nebo tabákových výrobků v obchodech. Loupežná přepadení jako násilná forma kriminality byla páčána obvykle na osobách pod pohrůžkou násilí, např. loupeže na čerpacích stanicích za účelem získání finanční hotovosti či loupeže se záměrem vyloupit mobilní telefony z kolemjdoucích osob.

Trestné činnosti v drogové problematice se mladiství obvinění dopustili ve 24% z celkové posuzované trestní delikvence. Mladiství obvinění v těchto případech přechovávali konopí ve sklepních prostorách, které si následně mezi sebou rozdělovali a užívali ho pro vlastní potřebu.

Graf 2: Přehled o počtech trestných činů spáchaných mladistvými obviněnými za období 2008-2011 – v procentech

Zdroj: studie dokumentace VV Praha Ruzyně

Graf č. 2 zobrazuje procentuální rozbor nejčtenější trestné činnosti mladistvých obviněných vykonávajících výkon vazby ve VV Praha Ruzyně.

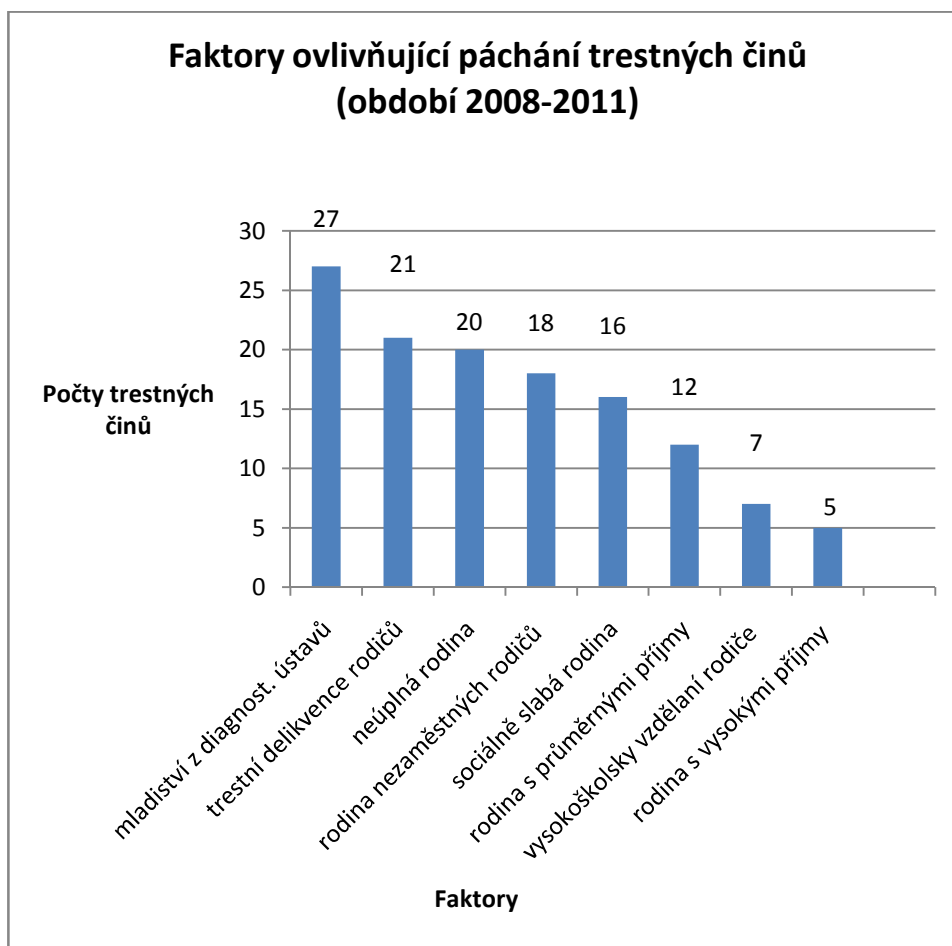
2.5 Nejčastější faktory trestné činnosti mladistvých obviněných

Průzkum v této bakalářské práci byl taktéž zaměřen i na otázku příčin a faktorů páchané trestné činnosti mladistvých vzhledem k jejich četné delikvenci a s ohledem na nízký věk pachatelů. Z výsledků analýzy vyplynulo,

že opakovanými faktory a důvody páchaných trestných činů mladistvými byly vývojové a výchovné aspekty v tomto výčtu:

- mladiství pocházející z diagnostických ústavů,
- trestní delikvence rodičů,
- neúplná rodina,
- rodina nezaměstnaných rodičů,
- sociálně slabá rodina,
- rodina s průměrnými příjmy,
- vysokoškolsky vzdělaní rodiče,
- rodina s vysokými příjmy.

Graf 3: Nejčastější faktory ovlivňující trestnou činnost mladistvých obviněných

Zdroj: studie interní dokumentace VV Praha Ruzyně

Uvedený graf č. 4 porovnává výsledky analýzy mezi jednotlivými faktory působící na kriminalitu mladistvých obviněných ve VV Praha Ruzyně za období let 2008-2011.

Z provedené analýzy bylo prokázáno, že největší počet trestné činnosti ve VV Praha Ruzyně byl spáchán mladistvými obviněnými pocházejících z diagnostických ústavů, a to v počtu 27 trestných činů. Příčinou byly veškeré odchylky od běžného způsobu výchovy a vývoje života v těchto ústavech, jejich nesnadná socializace a začlenění do občanského života. Značnou negativní roli hrála trestní delikvence rodičů mladistvých obviněných, kdy z uvedených výsledků analýzy bylo prokázáno, že se jedná o druhou nejpočetnější skupinu (21 trestných činů z celkového sledovaného počtu 126). Funkce rodiny byla narušena nástupem jednoho z rodičů do výkonu vazby nebo trestu a obvykle se stala problémovou. Docházelo k narušení života rodiny a byl negativně ovlivněn vývoj a socializační proces mladistvého.

Dále bylo analýzou zjištěno, že třetí nejrizikovější skupinou působící negativně je neúplná rodina, u které bylo shledáno 20 případů trestných činů spáchaných mladistvými. Toto hledisko mělo negativní dopad na chování mladistvých díky špatné funkci a struktuře vztahů v rodině. Další příčina, kdy mladistvý obviněný vyrůstal v rodině nezaměstnaných rodičů, měla velký vliv na vznik jeho trestné činnosti. Tato pohnutka se projevila u 18 trestných činů, když rodiče byli dlouhodobě bez trvalého příjmu a bez zaměstnání a byli odkázáni na sociální dávky. Tito mladiství obvinění se dopouštěli trestné i zejména kvůli nízké kvalifikaci. Děti těchto rodičů mnohdy vedou neřízený život, jsou často nezaměstnaní jako jejich rodiče, neboť mají podobné projevy sociální nepřizpůsobivosti. V 16 případech ovlivnil mladistvé pachatele nepříznivý vliv působení na jeho osobu v sociálně slabé rodině. „Většina rodin mladistvých delikventů je méně soudržných a atmosféra v nich je konfliktnější než atmosféra v rodinách s normálně se vyvíjejícími dětmi. A.J.Ferreira použil v 60. letech termín rozštěpená dvojná vazba, jímž chtěl vystihnout napětí mezi mateřským a otcovským postojem k delikventnímu dítěti. Co otec dovoluje, matka zakazu-

je a naopak. Polarizace v postojích se dá ovšem považovat za univerzální reakci rodičů k jakkoli ohroženému dítěti“⁴²

Mladiství obvinění, kteří spáchali trestný čin, za který byli dodáni do výkonu vazby a žili v rodině s průměrnými příjmy, v průzkumu dosáhli hranice počtu 12 trestných činů. Nejnižší výskyt trestných činů byl zjištěn u sedmi mladistvých obviněných, kteří pocházeli z rodin vysokoškolsky vzdělaných rodičů. U rodin s vysokými příjmy bylo prokázáno, že u 5 mladistvých obviněných byla jejich trestná činnost ovlivněna tím, že rodiče s vysokou životní úrovní na své děti neměli z důvodu velkého pracovního nasazení čas. Výskyt delikventních jedinců z dobře situovaných rodin mohl být důsledkem slabého vlivu rodičů na dítě, nezáměr ze strany rodičů, konfliktů uvnitř rodiny atd. Kapesné a další nepodstatné výdaje se mladistvým zmnohonásobily v porovnání s jejich vrstevníky. Disponovali takovými prostředky, které jim dovozovali opatřit si nadstandardní věci. Postupem času se mladiství dostali do fáze, kde jim běžné i nadstandardní věci nestačily a toužili zkusit nebo prožít něco neobvyklého. Bohužel zvolili nezákonnou cestu dobrodružství za poznáním drogové scény. Závislost na drogách se u těchto mladistvých projevila po nedlouhé době a pod vlivem těchto omamných a psychotropních látek se začali uchýlovat k trestné činnosti.

V celkovém souhrnu ze zjištěných výsledků analýzy lze zkonstatovat, že u mladistvých obviněných má na jejich vznik delikvence velký vliv rodina. Problémová, nefunkční či dysfunkční rodina zásadně negativně ovlivňuje vývoj mladistvých a bývá hlavním rizikovým faktorem vzniku delikvence. Největší měrou byli zastoupeni mladiství obvinění, kteří vyrůstali v diagnostických ústavech (příp. v dětských domovech). Jejich jednání bylo bohužel ovlivněno náhradní výchovou s důsledky narušených schopností navazovat a udržet mezi-lidské vztahy a vést plnohodnotný život.

---

⁴² Matoušek, Oldřich: Rodina jako instituce a vztahová síť [učebnice VŠ], 2. vyd. Praha: Slon; 1997, s. 111

ZÁVĚR

Cíl mé bakalářské práce byl zaměřen na analýzu nejčtenějších spáchaných trestných činů mladistvými, kteří byli za své protiprávní jednání obviněni a přijati do výkonu vazby Vazební věznice Praha Ruzyně v období 2008-2011.

Bakalářská práce byla rozpracována na teoretickou a praktickou část. Teoretická část byla věnována historii a vývoji vězeňství v České republice, byly vymezeny základní informace a cíle Vězeňské služby ČR. Dále byla vystižena organizační struktura a její organizační jednotky v systému vězeňství. Zaměřil jsem se na vysvětlení zásadních pojmů vztahujících se k trestné činnosti mladistvých obviněných v tomto pojetí: mladiství a jejich odpovědnost, trestný čin, přečiny, zločiny, kriminalita, riziková mládež a vazba. Zmínil jsem se o zavedení nového trestního zákoníku do českého právního systému, a jak se změnila jeho systematika. Nově byly rozděleny trestné činy na zločiny a přečiny, zpřísnily se postihy za nejzávažnější trestné činy a byly posíleny alternativními tresty. Zpřísnění v této oblasti bylo reakcí na nové negativní jevy ve společnosti, nové formy trestné činnosti a zvyšující se brutalitu. Zároveň jsem považoval za podstatné zabývat se strukturou kriminality mladistvých nejen v současné době, ale podívat se i do minulosti, jaký byl její vývoj a průběh.

Následně byla objasněna odpovědnost a princip řízení u mladistvých obviněných v trestních věcech, který vychází ze zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestné činy mladistvých obviněných byly rozvrženy do struktury, v jaké byly nejčastěji spáchány v posledních letech vyplývajících z celostátních statistik. Byla charakterizována specifika trestné činnosti mladistvých delikventů a vymezeny odlišnosti a zvláštnosti při průběhu páchaní trestné činnosti mladistvých ve srovnání s dospělými pachateli. Výrazné znaky trestné činnosti mladistvých spočívají zejména v chybném naplánování trestného činu, trestných činů se dopouštějí se spolupachateli či používají neúměrného násilí. Trestná činnost mladistvých je často spojena s drogami a alkoholem. Závislí

jedinci si opatřují finanční prostředky především krádežemi, např. v obchodních řetězcích, kapesními krádežemi, což se potvrdilo i v mé analýze.

Dále byla vysvětlena důležitost výchovných opatření a vyčleněny jeho druhy. V další části práce byl vymezen význam kázeňských trestů a odměn a s tím související účel jejich ukládání. S nástupem mladistvých obviněných do výkonu vazby bylo zásadní objasnit, jaké jsou zásady přijímání, specifika umísťování do výkonu vazby, jakou formou jsou uspokojovány jejich základní potřeby a duchovní služby ve výkonu vazby. Smysl Probační a mediační služby byl vymezen jako důležitý článek prevence a snižování rizik trestné činnosti mladistvých.

Praktická část se zabývá problematikou mladistvých obviněných ve Vazební věznici Praha Ruzyně za účelem rozboru jednotlivých trestných činů, kterých se mladiství nejvíce dopouštěli v období 2008-2011 a následně byli za toto protiprávní jednání obviněni a dodáni do výkonu vazby. Nejprve byly vymezeny hlavní úkoly a úspěchy organizační složky Vazební věznice Praha Ruzyně. S nástupem do výkonu vazby jsou mladiství obvinění seznámeni s programem zacházení, který byl blíže specifikován v kapitole 2.2. Dále byla rozpracována aktivita speciálního pedagoga, a psychologa působících ve výkonu vazby a způsoby zacházení s nově přijatými mladistvými obviněnými. Následně byla analyzována nejčtenější páchaná trestná činnost, za kterou byli mladiství obvinění ve sledovaném období 2008-2011. Z rozboru trestných činů bylo prokázáno, že mladiství obvinění se nejčastěji dopouštěli trestného činu krádeže a loupeže. Následovaly trestné činy přechovávání omamné a psychotropní látky a znásilnění. Trestný čin znásilnění má vysokou latenci, jen velmi malá část spáchaných trestných činů znásilnění a pokusů znásilnění je obětmi ohlášena a následně i vyšetřována.

Nejčastějším faktorům trestné činnosti mladistvých obviněných byla věnována analýza příčin a důvodů, které vedou mladistvé obviněné k páchaní protiprávního jednání. Rozborem jednotlivých trestných činů, kterých se dopustili mladiství v období 2008-2011 bylo prokázáno, že nejfrekventovanější skupinou byli mladiství delikventi pocházející z diagnostických ústavů, nežá-

doucí vliv měla trestní delikvence rodičů a působení v neúplné rodině. Ze získaných informací bylo zjištěno, že jako hlavní faktor vzniku delikvence na mladistvé obviněné má vliv takové rodinné zázemí, které je nefunkční, dysfunkční a problémové, neboť negativně ovlivňuje vývoj mladistvých. Působení rodiny mělo dopad i na mladistvé, kteří pocházeli z rodiny nezaměstnaných rodičů a sociálně slabých rodin. Tito mladiství se dopouštěli trestné činnosti zejména kvůli nízké kvalitaci a nesprávného vzoru vedení způsobu života rodičů. Nejméně trestných činů se dopustilo mladistvých obviněných, kteří přišli z rodin s průměrnými příjmy, vysokými příjmy či mladiství vyrůstali v rodině vysokoškolsky vzdělaných rodičů. U těchto rizikových osob se jich většina dostalo do těžké životní situace, se kterou se vyrovnávali společensky nevhodným způsobem. Většinou se jednalo o dříve bezproblémové osoby, u kterých existuje vysoká šance na jejich nápravu. Za důležité považuji ve větší míře zavádět preventivní programy pro rizikovou mládež, použít včasnou intervenci do problémových rodin a pomáhat při výchově dětí ze sociálně slabých rodin. Období raného dětství je totiž pro budoucí vývoj osobnosti nejzákladnější.

Z praxe mohu vyzdvihnout úvahu, co je pro mladistvé obviněné důležité v okamžiku přijetí do výkonu vazby. Zatčení, dodání do vazby a vězeňské prostředí spolu se stanoveným režimem působí na většinu mladých obviněných velmi negativně. Tento „prvotní šok“ je nutno co nejvíce eliminovat. Podstatné je projevit zájem a vstřícnost o jejich osobu, neboť okamžikem nástupu do výkonu vazby jsou přetřhána rodinná pouta. Doporučuji nabízet co nejvíce volnočasových aktivit, aby se předcházelo konfliktům a přepjetí ze stresu. Delikventi, kteří byli analyzováni, byli zastoupeni ve věkových kategoriích od 15 do 17 let (do doby, než mladistvá osoba nepřekročí 18. rok svého věku). Analýza potvrdila, že hlavním rizikovým faktorem vzniku trestní delikvence mladistvých je vliv na jedince, který vyrůstá v nefunkční rodině či rodině s vyskytujícími se patologickými jevy. Jelikož mladiství v tomto nevhodném prostředí vyrůstají již od dětství, považují tento způsob jako normální součást každodenního života a vyvíjí se stejným způsobem. Proto se jedinci pocházející z neúplných rodin či jinak negativně ovlivněných, jak bylo v kapitole

č 2.5 uvedeno, dopouštějí trestné činnosti častěji, než mladiství z rodin úplných či s kvalitnějším rodinným zázemím.

Téma kriminality mladistvých obviněných je velmi obšírné a nelze veškerou problematiku shrnout a vystihnout do jedné práce. Domnívám se, že je velmi podstatné působit preventivně na mladistvé obviněné ve výkonu vazby nebo i ve výkonu trestu, neboť jsou ještě vcelku dobře formovatelní a nejsou tolik poznamenáni kriminální minulostí. Současně je žádoucí ovlivňovat mladistvé obviněné takovým směrem, aby si zvýšili kvalifikaci a mohli se lépe začlenit do společnosti, najít si zaměstnání po propuštění z vězeňského zařízení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE:

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

HÁLA, J., *Bolest a naděje vězení*. 1. vyd.: TRITON, Praha, 2007. ISBN: 978-80-7387-013-3.

JELÍNEK, J., SOVÁK, Z., VÁVROVÁ, T., *Trestní zákona a trestní řád s poznámkami a judikaturou, Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a předpisy související v úplném znění*. 21. vyd.: Linde Praha a.s., 2004. ISBN: 80-7201-496-X.

JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1 vyd. : Linde Praha, a.s., 2004. ISBN:80-7201-493-5.

MATOUŠEK, O., *Rodina jako instituce a vztahová síť* [učebnice VŠ] , 2. vyd. Praha: Slon; 1997. ISBN 80-85850-24.

MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-825-8.

MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN: 80-7179-878-9.

NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí- komentář*. 3 vyd.: Praha, Linde s.r.o. , 2007. ISBN: 978-80-86131-72-6.

VĚTROVEC, V., NEDOROST, L., SOVÁK, Z. ADAMCOVÁ, Z., *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha : EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2002. ISBN:80-86432-32-7.

VLČEK, E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 1. vyd. Brno. Masarykova univerzita – právnická fakulta, 1993. ISBN: 80-210-0791-5.

ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2.

ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4.

Vybrané otázky problematiky žen a mladistvých ve věznicích. Český helsinský výbor. Praha, 2003. ISBN: 80-86436-13-6.

ZÁKONNÉ NORMY, INTERNÍ PŘEDPISY

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 106/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku ČR, v platném znění.

Vnitřní řád pro obviněné Vazební věznice Praha Ruzyně (VS 179/2011-01)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/199 Sb., řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 377/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění vyhlášky 292/2001 Sb., v platném znění

Nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku

Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek,

psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů.

Nařízení generálního ředitele č. 32/1994

INTERNETOVÉ ZDROJE

Stránky Vězeňské služby [online] [cit. 2012-03-15]. *Rozbor kázeňské praxe a uplatňování vybraných právních institutů v oddělení výkonu trestu u odsouzených 2009*. Dostupné z WWW.

http://vscr.cz/client_data/1/user_files/83/file/Opava/Rozbor%20kázeňské%20praxe%20a%20uplatňování%20vybraných%20právních%20institutů%20v.pdf

Stránky Vězeňské služby [online] [cit. 2012-03-15]. *Výroční zpráva o činnosti Vazební věznic Praha – Ruzyně za rok 2009*. Dostupné z WWW.

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/90/file/Ruzyně/Výroční%20zpráva%202009.pdf

Stránky Vězeňské služby [online] [cit. 2012-03-15]. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2008*. Dostupné z WWW.

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/správní/statistiky/Statistické%20Ročenky/Statistická%20ročenka%20Vězeňské%20služby%202008.pdf

Stránky Vězeňské služby [online] [cit. 2012-03-15]. *Výkon vězeňství*. Dostupné z WWW. <http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/vykon-vezenstvi-821/>

<http://www.odsouzeni.cz/o-co-jde/kde-je-problem>. [online] [cit. 2012-03-17].

/

<http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestny-cin>. [online] [cit. 2012-03-17].

http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/11982/rafajová_2010_bp.pdf?sequence=1. [online] [cit. 2012-03-17].

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

TABULKA 1: POČTY TRESTNÝCH ČINŮ SPÁCHANÝCH MLADISTVÝMI OBVINĚNÝMI ZA ROK 2008	- 50 -
TABULKA 2: POČTY TRESTNÝCH ČINŮ SPÁCHANÝCH MLADISTVÝMI OBVINĚNÝMI ZA ROK 2009	- 51 -
TABULKA 3: POČTY TRESTNÝCH ČINŮ SPÁCHANÝCH MLADISTVÝMI OBVINĚNÝMI ZA ROK 2010	- 51 -
TABULKA 4: POČTY TRESTNÝCH ČINŮ SPÁCHANÝCH MLADISTVÝMI OBVINĚNÝMI ZA ROK 2011	- 52 -

Seznam grafů

GRAF 1: POČTY TRESTNÝCH ČINŮ SPÁCHANÝCH MLADISTVÝMI ZA SLEDOVANÉ OBDOBÍ 2008-2011	- 53 -
GRAF 2: PŘEHLED O POČTECH TRESTNÝCH ČINŮ SPÁCHANÝCH MLADISTVÝMI OBVINĚNÝMI ZA OBDOBÍ 2008-2011 – V PROCENTECH	- 54 -
GRAF 3: NEJČASTĚJŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ TRESTNOU ČINNOST MLADISTVÝCH OBVINĚNÝCH	- 55 -

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
ČR	Česká republika
Sb.	sbírka zákonů
např.	například
OPL	omamné a psychotropní látky
PMS	Probační a mediační služba
TZ	trestní zákoník
ust.	ustanovení
Úst.	Ústava
VV	Vazební věznice

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Alexandr Brener

Obor: Manažerská studia – řízení lidských zdrojů

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Vězeňství v České republice

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 61

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 41

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 7

Vedoucí práce: Mgr. Jaromír Rémiš